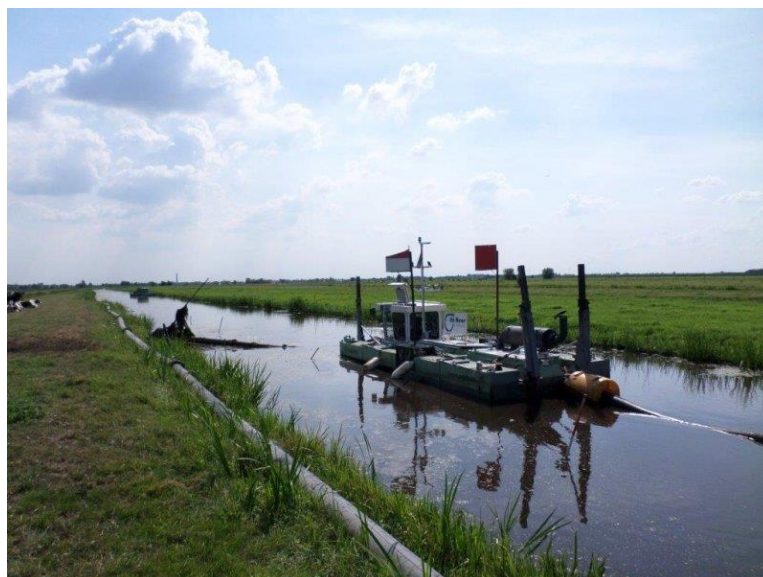

Hoogheemraadschap van
Rijnland

- concept - BAGGERNOTA 2019

*zorgen voor een goed onderhouden watersysteem
door te leren uit het verleden en te anticiperen op nieuwe ontwikkelingen,
zelf actief te baggeren,
andere onderhoudsplichtigen te stimuleren en waar nodig te handhaven*

Inhoudsopgave

Samenvatting: baggerambitie Rijnland	4
1. Het belang van goed waterbeheer en de essentiële rol van beheer en onderhoud hierin	4
2. De Rijnlandse baggerambitie	5
1. Inleiding	8
1.1 Doel van dit document	8
1.2 Baggernota's – een korte historie	8
1.3 Reikwijdte van de nota	9
1.4 Leeswijzer	9
2. Evaluatie huidig baggerbeleid en nieuwe ontwikkelingen	10
2.1 Inleiding	10
2.2 Waar gaat het over?	10
2.3 Welke doelen zijn gesteld?	11
2.4 Waar staan we nu?	11
2.5 Aandachtspunten en ontwikkelingen die van invloed zijn op het baggerbeleid	13
2.5.1 Nieuwe legger oppervlaktewateren	13
2.5.2 Op diepte krijgen overige oppervlaktewateren	13
2.5.3 Aanbevelingen Rekenkamercommissie	16
2.5.4 Uitkomsten WBP5 inspraakavond	17
2.5.5 Assetmanagement (uitvoeringsgerichte vraagstukken)	17
3. Uitvoering baggerprogramma	18
3.1 Inleiding	18
3.2 Baggerprogramma	18
3.3 Dit doen we met de bagger	19
4. Ontvangstplicht	21
4.1 Inleiding	21
4.2 Wat is de ontvangstplicht?	21
4.3 Hoe ziet de regeling er uit?	21
4.4 Tijd voor een actualisatie van de huidige regeling	22
4.5 Overwegingen	22
4.6 En nu, voortzetten huidige regeling of niet?	23
5. Op diepte krijgen en houden van de overige oppervlaktewateren	24
5.1 Inleiding	24
5.2 Wat willen we bereiken?	24
5.3 Hoe willen we dat bereiken?	24
5.4 Uitvoeren diepteschouw	25
5.5 Disproportionele baggeraanwas	26
6. Baggeropgave, kosten en personeel	27
6.1 Inleiding	27
6.2 Uitgangspunten	27
6.3 Baggeropgave Rijnland	27
6.4 Financiële paragraaf	28
6.5 Personeel	28
7. Aandachtspunten	29
7.1 Inleiding	29
7.2 Baggerprogramma: forse toename/afname baggerhoeveelheden en de baggerkosten	29
7.3 Baggerprogramma: vertraging van baggerprojecten	29
7.4 Overige oppervlaktewateren: ongeoorloofde staatssteun	29
7.5 Overige oppervlaktewateren: omvang programma versus capaciteit	30
7.6 Legger versus baggerverplichtingen	30

Bijlage 1: Het onderhoud van het watersysteem, hoe werkt dat?	31
Bijlage 2: Uitwerking mogelijke aanpak van het op diepte krijgen van de overige wateren	34
Bijlage 3: Afspraken Voorwetering (Nieuwkoop) en Kopsloten Aalsmeer	38
Bijlage 4: Baggeronderhoud door omliggende waterschappen.....	39
Bijlage 5: Opbouw bijdrageregeling	42
Bijlage 6: Verdeling onderhoudsplicht overige oppervlaktewateren	43
Bijlage 7: Definities overheid en particulier	44

Samenvatting: baggerambitie Rijnland

In deze samenvatting is de Rijnlandse ambitie voor het op diepte brengen en houden van alle oppervlaktewateren beschreven. Dit in lijn met de ambities uit het vijfde waterbeheerplan (WBP5), de leerpunten uit het huidige baggerprogramma en de diverse ontwikkelingen die op ons afkomen.

1. Het belang van goed waterbeheer en de essentiële rol van beheer en onderhoud hierin

Rijnland, waterbeheerder in West-Nederland

Rijnland ligt midden in de Randstad. Grofweg in de vierhoek IJmuiden - Amsterdam West - Gouda - Wassenaar, met een totale oppervlakte van 1.175 km². Het is een prachtig afwisselend gebied: strand en duinen, de Bollenstreek, het Groene Hart, meren en plassen en de historische waterrijke steden Haarlem, Leiden en Gouda. Bovendien is er veel bedrijvigheid in dit deel van de Randstad: vanzelfsprekend in de steden maar ook op en rond de luchthaven Schiphol. Bovendien liggen in Rijnland vier belangrijke land- en tuinbouwgebieden: Boskoop, Aalsmeer, de Haarlemmermeer en de Duin- en Bollenstreek. In dit gebied beheert Rijnland het water al sinds 1255.

Droge voeten en schoon water

Droge voeten en schoon water, het lijkt zo vanzelfsprekend. Maar dat is het niet. Want Rijnland ligt voor een groot deel onder zeeniveau. Bovendien zijn er flinke hoogteverschillen ontstaan tussen gebieden die naast elkaar liggen, soms met een verschil van meer dan vijf meter. Door klimaatverandering en bodemdaling neemt de druk op het watersysteem toe. Dag in dag uit zijn onze gemalen aan het werk om overtollig water af te voeren of tijdens droogte juist water aan te voeren. Daarnaast is schoon en gezond water in de dichtbevolkte waterrijke delta van West-Nederland belangrijk. Zowel voor de mens, de natuur als de bedrijven. Schoon en gezond water is essentieel voor een goede biodiversiteit, belangrijk voor de landbouw en om lekker te kunnen recreëren.

Het belang van een goede ecologische toestand van het watersysteem

De inrichting van het watersysteem en de manier waarop het watersysteem wordt onderhouden bepaalt in hoge mate de ontwikkeling van de ecologie. Het is de uitdaging om te komen tot voldoende diepe en schone oppervlaktewateren (inclusief schone waterbodem) die zoveel mogelijk ruimte bieden aan de ecologische ontwikkeling.

In het ideale geval hebben sloten voldoende diepte waardoor de wateren niet te snel opwarmen, de zuurstofhuishouding op orde blijft en overmatige kroesgroei beperkt blijft. Dit zijn zaken die met klimaatverandering (hogere temperaturen en droogte) vaker een probleem zullen worden. In voldoende diepe wateren kunnen vissen overleven als het water in de winter dichtvriest. De oevers hebben bij voorkeur een flauw talud waarin ruimte is voor de groei van oeverplanten. In een goed ingericht watersysteem is ruimte voor oeverplanten, ondergedoken waterplanten en drijfbladplanten. Dit biedt de basis voor een diverse macrofauna en visbestand.

In totaal liggen er in ons gebied bijna 12.000 kilometer aan oppervlaktewateren welke zijn vastgelegd in de legger oppervlaktewateren. Een goed functionerend watersysteem:

- kan voldoende water aanvoeren, water afvoeren, water bergen en is klimaatrobuust ingericht.
- draagt bij aan een goede ecologische toestand van het watersysteem.
- en wordt door de omgeving positief gewaardeerd.

2. De Rijnlandse baggerambitie

Onze ambitie: wij zorgen samen met de gebruikers voor de instandhouding van het watersysteem en voeren het hiervoor benodigde onderhoud uit

Om nu en in de toekomst te kunnen blijven zorgen voor droge voeten en schoon water is het noodzakelijk dat het watersysteem goed wordt onderhouden en aan de in de legger vastgelegde afmetingen voldoet. Dit doen we conform de gedragscode Flora en faunawet.

Rijnland heeft sinds 2005 een grootschalig baggerprogramma uitgevoerd

Rijnland is verantwoordelijk voor het onderhoud van de primaire oppervlaktewateren en een deel van de overige oppervlaktewateren. In de loop der tijd zijn in deze wateren baggerachterstanden ontstaan. Vanaf 2005 heeft Rijnland een grootschalig baggerprogramma uitgevoerd om deze achterstanden in te lopen. Inmiddels is 90%* van de primaire wateren op diepte en 60% van de overige boezemwateren waar Rijnland een eenmalige onderhoudsverantwoordelijkheid heeft.

Aandachtspunt: ook de overige oppervlaktewateren in onderhoud van derden moeten op diepte worden gebracht en Rijnland pakt daarin de regie

De onderhoudsplicht van de overige oppervlaktewateren ligt bij de aangelanden en de kadastrale eigenaren, maar voor een substantieel deel ook bij Rijnland. Met name het baggeronderhoud van de overige oppervlaktewateren vergt nog de nodige aandacht. Door een combinatie van adviseren, stimuleren en toezicht (diepteschouw) wordt hier uitvoering aan gegeven.

We gaan daarvoor het volgende doen

Primaire oppervlaktewateren:

1. We zorgen er met het reguliere baggerprogramma voor dat de primaire oppervlaktewateren op diepte blijven. Ook de overige wateren waar Rijnland verantwoordelijk is voor het baggeronderhoud, nemen we mee in dit onderhoudsprogramma. Feitelijk gaat het hierbij om het continueren van de huidige uitvoeringspraktijk.
2. Baggeren is maatwerk waarbij we ruimte geven aan lokale initiatieven. Waar het op de ene locatie noodzakelijk is om grootschalig met aannemers aan de slag te gaan, is op een andere locatie juist de inzet van lokale kennis essentieel. Flexibiliteit bij de uitvoering is dan ook noodzakelijk.
3. Er moet een keuze worden gemaakt of we de huidige meewerkvergoeding voor het ontvangen van baggerspecie na 2020 willen continueren. Geadviseerd wordt om dat uit het oogpunt van kosteneffectiviteit te doen, waarbij de meewerkvergoeding in 2020 wordt geactualiseerd (waar nodig wordt aangepast aan de actuele prijspeilen). Deze actualisatie zal, indien nodig, om de vijf jaar plaatsvinden. Tevens moet worden voldaan aan de regels rondom staatssteun (de vergoeding moet onder het vastgestelde drempelbedrag blijven).

* Bij een onderhoudscyclus van één keer baggeren in de 10 jaar, is er per definitie altijd sprake van 10% werkvoorraad.

Overige oppervlaktewateren:

4. We streven er naar dat ook de overige oppervlaktewateren in onderhoud van derden voor eind 2033 op diepte worden gebracht. Daarvoor wordt de volgende (eenmalige) aanpak voorgesteld waarmee eerst in een afgebakend pilotgebied (voor 2021) ervaring wordt opgegaan. Dit omdat de organisatorische/ uitvoeringstechnische zaken ook voor Rijnland een grote uitdaging vormen. De leerpunten uit deze pilot nemen we mee in WBP6 waar zal worden bepaald of deze aanpak over het hele gebied wordt uitgerold. Ook de diepteschouw maakt daarvan onderdeel uit waarbij we toe willen werken van de huidige integrale schouw (controle op knelpunten/stagnatie van de aan- en of afvoerfunctie) naar een actieve diepteschouw:

- **Overige polderwateren – landelijk gebied*:** Voorgesteld wordt om voor deze wateren een bijdrageregeling voor particulieren in te stellen. Voor een betere waterkwaliteit heeft Rijnland in de legger van 2009 namelijk een 10 centimeter diepere waterdiepte vastgelegd waar Rijnland zelf verantwoordelijk voor is. Door middel van deze bijdrageregeling wil Rijnland stimuleren dat de onderhoudsplichtigen hun oppervlaktewateren op diepte brengen. Deze bijdrageregeling kost Rijnland over een periode van 10 jaar circa 950.000 euro per jaar.
- **Overige polderwateren – stedelijk gebied:** Bovenstaande bijdrageregeling volstaat waarschijnlijk niet in het stedelijk gebied. Voor de particulieren in stedelijk gebied is het ondoenlijk zelf de baggerwerkzaamheden uit te voeren. Om ook hier het baggeren op gang te krijgen zijn drie varianten mogelijk die alle drie hun voor- en nadelen hebben. Voordat de pilot wordt opgestart dient door het bestuur een keuze te worden gemaakt welke variant de voorkeur heeft.

Uitgangspunt is dat gemeenten meewerken aan de uitvoering en zorgdragen voor de ontvangst en de afvoer van de baggerspecie. Dit conform de afspraken met de gemeenten waar we het onderhoud van het stedelijk water hebben overgenomen. De kosten van het afvoeren van de baggerspecie bedragen circa de helft van de totale baggerkosten, waardoor de gemeenten dus ook een aanzienlijk deel bijdragen.

- **Variant 1. De huidige onderhoudsplichtigen moeten zelf (laten) baggeren**
Grootste probleem is dat betreffende onderhoudsplichtigen dit onderhoud in stedelijk gebied niet goed zelf kunnen uitvoeren. Deze variant is sterk afhankelijk van de diepteschouw en het vervolgens handhavend optreden. Het zal veel capaciteit, inzet (doorzettingsmacht) en vasthoudendheid vragen om de gewenste afmetingen gerealiseerd te krijgen. De kans dat het niet lukt cq. verzandt in procedures is reëel.
- **Variant 2. Rijnland (of de gemeente) baggert. De kosten worden verhaald op de onderhoudsplichtigen**
Een mooie tussenvariant waarbij de particuliere onderhoudsplichtige zelf de gelegenheid heeft om het baggeronderhoud uit te voeren. Lukt dat niet dan faciliteert Rijnland dat, waarna de kosten met de onderhoudsplichtige worden verrekend. Deze variant vraagt veel (administratie, extra profielmetingen) inzet van Rijnland, waardoor de overheadkosten zeer hoog zijn (honderdduizenden euro's per jaar).
- **Variant 3. Zelfde als variant 2 maar nu worden de baggerkosten niet met de onderhoudsplichtigen verrekend**
Kenmerk van deze variant is een zo effectief als mogelijke baggerslag, met zo min mogelijk administratieve lasten. Daardoor zijn de maatschappelijke kosten van deze variant het laagst. Wel komen de baggerkosten voor een groot deel terecht bij Rijnland. Het gaat daarbij om een bedrag van circa 1,7 miljoen euro per jaar (uitgaande van 10 regio's waarbij elk jaar een regio wordt aangepakt).

** De bijdrageregeling geldt voor alle overige polderwateren in onderhoud van particulieren. Ook als de gewenste leggerdiepte van 0,5 meter niet gehaald kan worden door lokale omstandigheden (bijvoorbeeld kans op loopzand of opbarstende bodems). Dit omdat het bijna onmogelijk is tot op slootniveau te bepalen of er nu – ten opzichte van de oude leggers – sprake is van een verdieping of niet.*

Vanuit het oogpunt van het gelijkheidsbeginsel tussen landelijk en stedelijk gebied, heeft deze variant niet de voorkeur. In het kader van de (mogelijke) herziening van het belastingstelsel zal door Rijnland worden onderzocht of het wenselijk en mogelijk is betreffende kosten toe te rekenen naar de doelgroepen die het meeste baat van deze maatregel hebben. In het huidige belastingstelsel bestaat deze mogelijkheid niet.

- **Regionale aanpak:** Om de uitvoering beheersbaar te maken zal gewerkt worden met een regionale aanpak waarbij Rijnland wordt opgedeeld in een tiental regio's. Jaarlijks wordt, in nauwe samenwerking met de omgeving, een regio aangepakt. Daarvan maakt ook de diepteschouw deel uit, waarbij indien nodig handhavend wordt opgetreden.

5. We schaffen de huidige subsidieverordening baggeren af. Deze wordt vervangen door de bovenstaande bijdrageregeling.

Kosten en ureninzet

In onderstaand overzicht zijn de voor Rijnland geraamde baggerkosten (bandbreedte +-25%) weergegeven. Let op: afhankelijk van welke variant voor het baggeren van het stedelijk gebied wordt gekozen is of de regel met de kosten van variant 2 of de regel met de kosten van variant 3 van toepassing.

		Jaarlijkse kosten	Toelichting
Regulier baggerprogramma	Primaire wateren	€ 9.700.000	
	Overige boezemwateren	€ 600.000	Betreft resterende eenmalige onderhoudsverplichting. (komende 10 jaar)
	Overige oppervlaktewateren	€ 1.200.000	Waar Rijnland zelf onderhoudsplichtig is: overname stedelijk gebied + Kadastraal Eigenaar
Uitbreiding Overige wateren	Overige polderwateren – landelijk gebied polderwateren	€950.000	Betreft alleen de bijdrage voor het waterkwaliteitsdeel (de 10 cm verdieping)
	Overige polderwateren – stedelijk gebied: (variant 2)	€900.000	Deze kosten behoren bij variant 2 (Rijnland faciliteert, maar onderhoudsplichtige betaalt). 0,6 miljoen euro betreft de extra overhead en 0,3 miljoen euro voor de verdiepingsslag
	Overige wateren - stedelijk gebied: (variant 3)	€ 1.700.000	Deze kosten behoren bij variant 3 (Rijnland faciliteert en betaalt). Er vanuit gaande dat afvoer door gemeente wordt betaald (is vergelijkbaar bedrag als de baggerkosten).
Totaal		€ 13.350.000 of € 14.150.000	

Het huidige baggerprogramma vraagt momenteel 5,5 FTE aan inzet. Het regie voeren op het op orde krijgen van de overige wateren vraagt om een toename tot 12,25 FTE. Naar verwachting kan maximaal 2 FTE, met name de ondersteunende taken, binnen de reguliere organisatie worden opgevangen.

1. Inleiding

1.1 Doel van dit document

De baggernota zet de koers uit voor de komende jaren

Voor u ligt de derde Rijnlandse baggernota die op 30 januari 2019 door het bestuur van Rijnland is vastgesteld. In deze nota zijn de in het vijfde waterbeheerplan (WBP5) vastgelegde ambities voor het op diepte krijgen en houden van de oppervlaktewateren uitgewerkt. Het gaat daarbij om de volgende onderwerpen: waar komen we vandaan, welke ontwikkelingen doen zich voor en leidt dit tot bijstelling van de huidige doelen. Het belangrijkste vraagstuk daarbij is hoe we als Rijnland willen omgaan met het op diepte krijgen en houden van de overige oppervlaktewateren. De baggernota vormt daarmee een belangrijke basis voor de Rijnlandse uitvoeringsprogramma's, de Rijnlandse toezichthoudende taak en een informatiebron voor de omgeving.

Bagger, wat is dat precies?

In alle oppervlaktewateren in ons gebied ligt op de bodem een laag bagger: een mengeling van plantenresten en bezonken slib. De aangroei van bagger is een natuurlijk proces. De variatie in baggeraanwas is groot en is afhankelijk van de grondsoort en omgevingskenmerken (staan er bijvoorbeeld veel bomen). Gemiddeld groeit de baggerlaag met ongeveer één centimeter per jaar.

1.2 Baggernota's – een korte historie

De eerste Rijnlandse baggernota dateert uit 2004: focus op vlot krijgen baggerprogramma

De eerste baggernota ging alleen over het baggeren van de boezemwateren. Focus hierbij lag op het op gang krijgen van het in de jaren negentig bijna stilgevallen baggerprogramma. Door nieuwe aangescherpte kwaliteitsnormen werden er in de jaren negentig voor het eerst strenge eisen gesteld aan de afzet van baggerspecie. De kosten stegen hierdoor sterk. Dit leidde tot een discussie over nut en noodzaak en een zoektocht naar baggerdepots waar 'vervulde' baggerspecie tegen aanvaardbare kosten kon worden gestort. Gevolg hiervan was dat Rijnland, net als de overige waterbeheerders in Nederland, bijna geen baggerprojecten meer uitvoerde. Ondertussen ging de aanwas van bagger wel gewoon door. De oppervlaktewateren werden daardoor steeds ondieper met alle gevolgen voor de waterhuishouding vandien. In 2004 heeft het bestuur van Rijnland dan ook ingegrepen en een omvangrijk baggerprogramma vastgesteld met als doel om voor 2020 de baggerachterstanden in de boezem weg te werken.

De tweede Rijnlandse baggernota is in 2010 vastgesteld: uitbreiding met polderwateren als gevolg van fusie met inliggende waterschappen

In 2005 is Rijnland gefuseerd met de waterschappen Groot Haarlemmermeer, De Oude Rijnstromen en Wilck & Wiericke tot het nieuwe hoogheemraadschap van Rijnland. Vanaf die datum is het nieuwe waterschap verantwoordelijk voor zowel de boezemwateren als de polderwateren. Vanwege deze fusie was het noodzakelijk de leggers en de baggerprogramma's op elkaar af te stemmen. De baggernota 2010 is hiervan het resultaat.

Tijd voor een nieuwe baggernota

De huidige baggernota uit 2010 is inmiddels meer dan acht jaar oud. De afgelopen jaren is een groot deel van het in 2004 gestarte baggerprogramma uitgevoerd. Ook in de primaire oppervlaktewateren van de polders is doorlopend gebaggerd. Daarnaast zijn er twee baggerpilots uitgevoerd – één in polder Vierambacht en één in de drooggemaakte polder ten westzijde van Aarlanderveen - waarbij is onderzocht op welke wijze de overige oppervlaktewateren het beste kunnen worden gebaggerd. Ook heeft de Rekenkamercommissie een onderzoek naar het baggerprogramma uitgevoerd en enkele aanbevelingen gedaan en is er in 2018 een nieuwe legger oppervlaktewateren vastgesteld. Kortom: het is tijd om de baggernota uit 2010 te actualiseren. In WBP5 is toegezegd dit in de eerste helft van de planperiode 2016-2021 te doen. Met de baggernota 2019 wordt hier invulling aan gegeven. Omdat de focus eerst lag op het afronden van de nieuwe legger oppervlaktewateren is de tot standkoming van de baggernota iets vertraagd.

1.3 Reikwijdte van de nota

Deze nota gaat alleen over het op diepte krijgen en houden van de oppervlaktewateren, of beter gezegd over het baggeren van de oppervlaktewateren. Deze nota gaat dus niet over alle andere vormen van onderhoud in en rondom het water, zoals het maaien van watergangen en/of het verwijderen van welvaartsvuil. In bijlage 1 is hiervan een overzicht gegeven.

Alle operationele zaken die gaan over de dagelijkse uitvoering van het baggerprogramma maken ook geen onderdeel uit van deze nota. Betreffende zaken worden in het kader van Assetmanagement opgepakt. Zo wordt er bijvoorbeeld een onderhoudsplan baggeren ontwikkeld dat als handleiding dient voor de onderhoudsafdeling. In dit onderhoudsplan staan zaken zoals waar en wanneer baggermonsters moeten worden genomen, welke baggermethodieken kunnen worden toegepast, welke eisen er aan baggeren worden gesteld door de Flora en faunawet en dergelijke.

1.4 Leeswijzer

Het huidige baggerbeleid is in hoofdstuk 2 geëvalueerd waarbij ook de ontwikkelingen zijn weergegeven die de komende jaren van invloed zijn op het baggerbeleid. In de daarop volgende hoofdstukken zijn vervolgens de belangrijkste baggerambities verder uitgewerkt. De financiële en personele zijn in hoofdstuk 6 opgenomen, waarna de nota in de hoofdstuk 7 wordt afgesloten met een aantal aandachtspunten.

In deze nota komen vaak de termen 'particulier' en 'overheid' voor. In bijlage 7 is toegelicht wat het onderscheid tussen beide precies is.

2. Evaluatie huidig baggerbeleid en nieuwe ontwikkelingen

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk is de baggernota uit 2010 geëvalueerd. Beschreven is welke doelen voor het op diepte houden (baggeren) zijn gesteld, wie verantwoordelijk is voor het op diepte houden van de oppervlaktewateren, hoe het huidige baggerprogramma er uitziet en welke ontwikkelingen zich voordoen die aanleiding geven om het baggerbeleid aan te passen.

2.2 Waar gaat het over?

Wie verantwoordelijk is voor het baggeronderhoud is vastgelegd in de legger oppervlaktewateren

Wie verantwoordelijk is voor het onderhoud van oppervlaktewateren en aan welke onderhoudseisen moet worden voldaan is vastgelegd in de legger oppervlaktewateren. In de legger is de volgende onderhoudsverdeling vastgelegd:

Type oppervlaktewater	Aantal kilometer	Onderhoudsplichtige
Primair	1.950*	Rijnland
Overig	9.565	Aangelanden/kadastrale eigenaar/Rijnland

**exclusief de meren en plassen en exclusief de 150 kilometer vaarwegen die door de provincie worden onderhouden (zie ook paragraaf 2.4). De meren en plassen vallen niet onder het reguliere Rijnlandse baggerprogramma. Vanuit het oogpunt van de waterkwaliteit hoeven meren en plassen bijna nooit gebaggerd te worden. Wel wordt er soms gebaggerd ten behoeve van de waterkwaliteit. Als dit noodzakelijk is volgt dat meestal uit een integrale aanpak van een bepaald gebied en wordt het baggeren in een apart project – buiten het reguliere baggerprogramma - opgepakt.*

Rijnland heeft ook substantiele baggerverplichtingen in de overige oppervlaktewateren...

In de onderstaande tabel is voor de overige oppervlaktewateren weergegeven welke onderhoudsverplichtingen Rijnland heeft.

Type overig oppervlaktewater	Aantal kilometer	Toelichting
Stedelijk gebied (boezem+polder)	250	Daar waar Rijnland van gemeenten het onderhoud heeft overgenomen: Alphen aan den Rijn, Haarlem, Haarlemmermeer, Zoetermeer. Inclusief historische afspraken van de inliggende waterschappen.
Kadastraal eigenaar	250	Rijnland heeft zelf ook percelen in eigendom die liggen in of grenzen aan oppervlaktewateren.
Boezemwater	620	Eenmalige verplichting: het betreft alle overige oppervlaktewateren in onderhoud van particulieren die gelegen zijn in het boezemland. Op basis van oude keuren en leggers is Rijnland verplicht deze wateren eenmalig op diepte te brengen.
Polderwater <i>Het betreft alleen de polderwateren in onderhoud van particulieren. Overheden hebben daarnaast nog 2.425 kilometer in onderhoud</i>	6.020	Eenmalige verplichting: De overige polderwateren hebben bij de leggeractualisatie in 2009 om waterkwaliteitsredenen, waar mogelijk en de bodemgesteldheid dit toelaat, een waterdiepte van 50 centimeter gekregen. Dit is tot circa 10 centimeter dieper dan in de leggers van de voormalige inliggende waterschappen was vastgelegd. Deze eenmalige verdieping is een verantwoordelijkheid van Rijnland.
TOTAAL	7.140	

...en heeft voor de realisatie daarvan twee uitvoeringsprogramma's

1. Het grootschalige baggerprogramma om ontstane achterstanden in het verleden in te halen. Dit programma is gestart in 2004.
2. Het reguliere uitvoeringsprogramma op basis waarvan alle primaire wateren en de overige oppervlaktewateren waar Rijnland een onderhoudsverplichting heeft, regelmatig worden gebaggerd.

2.3 Welke doelen zijn gesteld?

Voor het op diepte brengen en houden van de oppervlaktewateren zijn in WBP5 twee doelen gesteld

1. Wij brengen de primaire oppervlaktewateren en de overige wateren waar wij onderhoudsplichtig zijn op diepte. Dit is in 2027 afgerond. Daarnaast zorgen we er voor dat deze wateren ook op diepte blijven.
2. Wij actualiseren het beleid rondom het baggeren van de overige wateren. Daarvoor voeren we twee pilots uit om te leren hoe de overige oppervlaktewateren die in onderhoud zijn bij derden en waar Rijnland ook een eenmalige onderhoudstaak heeft, het beste op diepte kunnen worden gebracht. In de ene pilot gaat Rijnland zelf actief met de onderhoudsplichtigen aan de slag, de andere pilot focust zich op het uitvoeren van de diepteschouw.

In de baggernota 2010 was nog opgenomen dat de ontstane achterstanden in 2020 moesten zijn weggewerkt. Om begrotingsredenen is deze termijn naar achteren verplaatst; de einddatum staat nu op 2027.

2.4 Waar staan we nu?

Een groot gedeelte van de in het verleden ontstane achterstanden is weggewerkt...

Op 1 januari 2019 is 90% van de primaire wateren op diepte en 60% van de overige boezemwateren waar Rijnland een eenmalige onderhoudsverantwoordelijkheid heeft. In totaal is er sinds 2005 6,8 miljoen m³ baggerspecie verwijderd. De totale kosten hiervan bedroegen circa 200 miljoen euro. Ter vergelijking: met deze baggerhoeveelheid kan de Amsterdam Arena drie keer worden gevuld. Van deze hoeveelheid heeft 80% een nuttige bestemming gekregen zoals verspreiden op de kant. De resterende 20% is buiten het beheergebied aangeboden bij erkende verwerkers.

...en de waterbodem wordt schoner

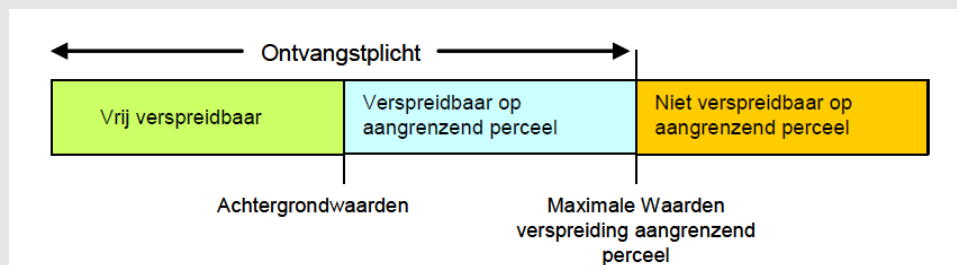
Vergelijken we de waterbodemkwaliteitsgegevens uit de periode 2001-2011 met de periode 2013-2017 dan zien we dat de waterbodem schoner wordt. Belangrijkste oorzaken hiervan zijn het verwijderen van de vervuilde bagger bij baggerwerkzaamheden en de sanering van vervuilingsbronnen zoals overstorten en andere (industriële)lozingen waardoor het nieuwe slib veel schoner is dan voorheen.

Periode	Verspreidbaar	Klasse A (licht vervuild)	Klasse B (matig vervuild)	Interventiewaarde
2000 - 2011	34%	39%	24%	3%
2013 - 2017	43%	36%	20%	1%

De verwachting is dat deze positieve ontwikkeling van de waterbodemkwaliteit de komende jaren doorzet.

Waterbodemkwaliteit versus toepassingsmogelijkheden

Belangrijk criterium bij het baggeren is of bagger zo schoon is dat het vrij mag worden verspreid of niet. Daarvoor gelden verschillende klasse-indelingen. De bestemmingsroute bepaalt welke klasse-indeling van toepassing is. De meest gangbare toepassingsroute is verspreiden op het aangrenzende perceel. Dan gelden de volgende criteria.

We maken de overgang van achterstandsbaggeren naar onderhoudsbaggeren

De primaire oppervlaktewateren worden middels een regulier onderhoudsprogramma op diepte gehouden. Om de 7 tot 10 jaar worden ze, indien nodig, gebaggerd. Jaarlijks gaat het om 195 kilometer. Ook de primaire boezemwateren die vanaf 2004 op diepte zijn gebracht moeten onderdeel gaan uitmaken van het reguliere onderhoudsprogramma.

Met de provincies hebben we afspraken gemaakt over het baggeren van de grote vaarwegen

De provincies zijn vaarwegbeheerder van de grote doorgaande vaarwegen in ons gebied zoals de Gouwe en de Oude Rijn. Ook zij hebben baat bij goed baggeronderhoud. Met de provincies hebben we dan ook afspraken gemaakt over de verdeling van baggerkosten (elk 50%). Daarnaast is afgesproken dat de provincies betreffende vaarwateren op diepte houden. Jaarlijks betaalt Rijnland daarvoor aan de provincies een bedrag van 275.000 euro (75.000 euro aan Noord-Holland en 200.000 euro aan Zuid-Holland).

De twee pilots zijn uitgevoerd waarbij we leerden dat een pragmatische aanpak een vereiste is om de overige oppervlaktewateren op diepte te kunnen krijgen

Rijnland heeft in de periode 2012 – 2014 twee baggerpilots uitgevoerd:

1. **Pilot baggeren overige oppervlaktewateren drooggemaakte polder ten westzijde van Aarlanderveen**
In betreffende polder is voor de waterkwaliteit in de legger van 2009 een iets diepere waterdiepte vastgelegd. Rijnland is verantwoordelijk voor de realisatie van deze extra verdieping. In de pilot Aarlanderveen heeft Rijnland actief met de aangelanden gezorgd voor het baggeren van alle overige wateren. Er waren daarbij voor de aangelanden twee keuzes: of Rijnland baggerde alles, waarna de kosten van het deel waarvoor de aangeland zelf verantwoordelijk was werden verrekend. Of de aangeland baggerde alles, waarbij Rijnland betaalde voor de verdiepingsslag.
2. **Pilot diepteschouw polder Vierambacht**
In polder Vierambacht kon vanwege de grondslag geen diepere waterdiepte voor de waterkwaliteit in de legger worden vastgelegd. Dit betekent dat de aangelanden zelf verantwoordelijk zijn voor het baggeronderhoud. In de pilot diepteschouw polder Vierambacht heeft Rijnland, waar nodig, via het handhavingsspoor de aangelanden op hun onderhoudsverplichting gewezen.

De belangrijkste leerpunten en aanbevelingen uit de pilots zijn (volgt uit de evaluatie van de pilots):

1. In de pilots was de administratieve druk (metingen, controles, aanschrijvingen) zeer hoog. Willen we een dergelijke aanpak verder uitrollen over Rijnland, dan zal de administratieve druk omlaag moeten om de uitvoering werkbaar te houden. Een pragmatische aanpak met veel minder administratieve druk is dan ook een vereiste. Zo zijn er innovatieve technieken in ontwikkeling die binnen een aantal jaren mogelijk leiden tot veel sneller inzicht of oppervlaktewateren al dan niet aan de vereiste afmetingen voldoen.
2. Rijnland wil op basis van de waterkwaliteit graag een iets diepere waterdiepte dan de voormalige inliggende waterschappen. Dit is vastgelegd in de legger 2009. Verdieping is om diverse redenen (grondslag, stabiliteit etc.) niet overal mogelijk. Daarnaast hadden de voormalige inliggende waterschappen onvoldoende nauwkeurige leggers. Om te kunnen bepalen of in een watergang nu wel of geen sprake is van verdieping moet gedetailleerd onderzoek worden verricht. Gezien het grote aantal watergangen (meer dan 9.500 kilometer) kost dat veel tijd. Geadviseerd wordt dan ook om hier pragmatisch mee om te gaan door bijvoorbeeld niet precies na te gaan waar nu wel of geen sprake is van verdieping, maar aan te nemen dat in principe overal sprake is van verdieping.
3. Wees flexibel / geef ruimte voor maatwerk: De legger voor overig water is vooral theoretisch. Er wordt onvoldoende rekening gehouden met lokale situaties zoals loopzand en dergelijke. Het niet voldoen aan de legger, levert niet per definitie onwenselijke situaties in het veld op. In de pilot diepteschouw zorgde dit voor veel discussies met de onderhoudsplichtigen.
4. Betrek het college niet alleen bij het 'wat' maar ook bij 'het hoe'. Ambtelijk en bestuurlijk bestonden verschillende beelden over het wel of niet handhaven binnen de pilot diepteschouw.
5. Zorg dat de Rijnlandse primaire oppervlaktewateren op orde zijn binnen de polder om zo het goede voorbeeld te geven.
6. Zowel het instrument diepteschouw als het faciliteren van baggeren in het stedelijk gebied is complex. Een eenvoudiger/pragmatische aanpak is wenselijk in het stedelijk gebied.

2.5 Aandachtspunten en ontwikkelingen die van invloed zijn op het baggerbeleid

2.5.1 Nieuwe legger oppervlaktewateren

Ruimte voor de ecologie en de waterkwaliteit

In 2018 is een nieuwe legger oppervlaktewateren vastgesteld. In betreffende legger zijn nieuwe maatvoeringen vastgelegd waarbij volop ruimte wordt gegeven aan de ecologie en de waterkwaliteit. Daarnaast zijn de 3.500 wijzigingen die de afgelopen jaren in het veld hebben plaatsgevonden doorgevoerd (dempingen, ontgravingen en dergelijke), zijn de ervaringen uit het baggerprogramma verwerkt en de aanbevelingen van de Rijnlandse Rekenkamercommissie doorgevoerd.

Deze leggerwijzigingen hebben vanaf 2019 gevolgen voor het baggerprogramma. Het gaat daarbij met name om nieuwe leggerafmetingen in de primaire polderwateren waarmee bij het maken van de baggerbestekken rekening moet worden gehouden.

Inzicht in slibaanwas

Voor een efficiënt baggerprogramma is het essentieel om inzicht te hebben in de verschillende factoren die een rol spelen in de slibaanwas. Rijnland is daarvoor met zeven andere waterschappen een gezamenlijk onderzoek gestart. Het onderzoek is opgeknipt in drie fasen:

- Fase 1: Inventarisatie van de beschikbare gegevens en het opstellen van een meetplan.
- Fase 2: Uitvoering van het meetplan en de interpretatie van de meetgegevens.
- Fase 3: Vertaalslag van meetresultaten naar gebiedsdekkend inzicht in de slibaanwas.

Het onderzoek bevindt zich nu in de tweede fase. Het onderzoek kent een lange doorlooptijd (meerdere meetrondes over meerdere jaren). Beschikbare resultaten zullen worden gebruikt bij de verdere verfijning van de baggerplanning.

2.5.2 Op diepte krijgen overige oppervlaktewateren

Belang van baggeren voor een goede waterkwaliteit (nauwe relatie met project gezonde sloten)...

Voor een goede waterkwaliteit is het essentieel dat ook de overige oppervlaktewateren voldoende diep zijn en regelmatig worden gebaggerd. In het kader van het project 'gezonde sloten' en de watergebiedsplannen, is het baggeren van de overige wateren dan ook één van de belangrijkste maatregelen.

Voor een duurzaam goede chemische en biodiverse ecologische kwaliteit in de overige wateren zijn inrichting van het oppervlaktewater en voldoende waterdiepte van groot belang. Onderhoud speelt daarbij een sturende rol. STOWA (publicatie, 2015-31) noemt negen ecologische sleutelfactoren (ESF) die van belang zijn voor de leefgemeenschap in het water. De onderwaterbodem en waterdiepte spelen een rol in ESF3 (productiviteit van de bodem), ESF4 (habitatgeschiktheid) en ESF8 (toxiciteit). Daarbij geldt:

- Ondiepe oppervlaktewateren warmen snel op. Daardoor treedt er snelle afbraak op van organisch materiaal. Enerzijds onttrekt dit zuurstof aan de watergang, anderzijds levert dit nutriënten na.
- In diepere oppervlaktewateren is een groter watervolume aanwezig dat bufferend werkt op de zuurstofhuishouding en de nageleverde nutriënten.
- Ondiepe oppervlaktewateren raken eerder en sneller begroeid met grote hoeveelheden draadalg, bepaalde soorten (meer woekerende) onderwaterplanten en drijvende planten als kroos en kroosvaren. Dit kan leiden tot overlast voor gebruikers en uitvoering van het waterbeheer. Volledige bedekking van oppervlaktewateren met drijvende planten leidt frequent tot zuurstofloze situaties als gevolg van volledige beschaduwing van het oppervlaktewater en het ontbreken van interactie met de atmosfeer.
- In diepere oppervlaktewateren treedt een meer gevarieerde groei op van onderwaterplanten. Een onderwaterbodem met een geringere baggerlaag is geschikter voor wortelende onderwaterplanten.
- Diepere oppervlaktewateren (of delen van) zijn van groot belang voor de overwintering van organismen. Ter voorkoming van het doodvriezen van organismen. En in het geval van een sneeuwdek op het ijs door een betere zuurstofhuishouding in het grotere watervolume onder het ijs.
- Verontreinigde waterbodems kunnen een toxisch effect hebben op de levensgemeenschap.

...daarvoor is het essentieel dat ook de overige oppervlaktewateren op diepte worden gebracht

Het Rijnlandse baggerprogramma is er op gericht om de wateren waarvoor Rijnland zelf onderhoudsplichtig is, op diepte te krijgen. Het betreft hierbij voornamelijk primaire oppervlaktewateren in de boezem en de polders.

Ook de overige oppervlaktewateren moeten op diepte worden gebracht en gehouden. De onderhoudsplicht daarvan ligt vaak bij burgers, bedrijven en gemeenten. En soms ook bij Rijnland, waar we het onderhoud van het stedelijk water hebben overgenomen of waar we zelf eigenaar zijn. Of waar voor de waterkwaliteit een verdiepingsslag is gewenst. De afgelopen decennia is er een wirwar aan onderhoudsverplichtingen ontstaan waardoor de uitvoering, controle en handhaving complex zijn geworden.

Om ook de overige oppervlaktewateren in onderhoud bij particulieren en gemeenten op diepte te brengen en te houden is het essentieel dat de leerpunten uit de pilots vertaald worden naar concreet beleid:

- **Uitwerken rol en verantwoordelijkheden Rijnland**
Rijnland heeft bij het op diepte brengen van de overige oppervlaktewateren hoe dan ook een rol. Die rol kan variëren van een actieve en stimulerende rol tot een meer toezichhoudende en controlerende rol (diepteschauw). Van belang is dat deze rollen en verantwoordelijkheden worden uitgewerkt.
- **Actualiseren beleid disproportionele baggeraanwas**
Onder disproportionele baggeraanwas wordt verstaan de aangroei van baggerspecie die voor een deel niet toe te schrijven is aan de voor die specifieke watergang te verwachten baggeraanwas en ook niet het gevolg is van handelen van de onderhoudsplichtige zelf. Bekende voorbeelden hiervan zijn de kopsloten te Aalsmeer waar een versnelde aanwas waarneembaar is in de kopeinden en delen van de Voorwetering te Nieuwkoop. Voor betreffende wateren heeft Rijnland met de onderhoudsplichtigen afspraken gemaakt dat Rijnland een deel van de onderhoudsverplichting op zich neemt (zie bijlage 3).

Het betreft hierbij complexe toezeggingen waarbij het lastig is om aan te tonen wanneer er nu sprake is van disproportionele baggeraanwas of niet. Dit leidt tot willekeur bij de uitvoering. Actualisatie van dit beleid is dan ook gewenst.

- **Actualiseren of afschaffen subsidie verordening baggerkosten**
Rijnland heeft sinds 1999 een subsidie regeling voor het verwijderen van vervuilde baggerspecie in het onderhoudsprofiel (leggerdiepte plus 10 centimeter overdiepte). Dit omdat de extra kosten van het verwijderen van vervuilde baggerspecie voor particulieren en gemeenten in het verleden vaak een te hoge drempel was om te gaan baggeren. Om het baggeren op gang te krijgen heeft Rijnland in 1999 deze regeling vastgesteld. Eerst voor particulieren en later ook voor gemeenten.

Inmiddels is de uitvoeringspraktijk veranderd. Gemeenten hebben voldoende kennis opgebouwd om zelfstandig te baggeren en eventuele vervuilde baggerspecie af te voeren en komen particulieren (agrariërs) in de praktijk weinig vervuilde baggerspecie tegen. Dit is dan ook de reden dat Rijnland al jaren geen geld meer beschikbaar stelt voor deze regeling.

Daarnaast geldt dat de Adviescommissie Groenblauwe Diensten gezegd heeft dat deze regeling niet voldoet aan de criteria rondom staatssteun. Dit betekent dat Rijnland, als deze regeling ongewijzigd wordt doorgezet, het risico loopt ongeoorloofde staatssteun te verstrekken.

Geadviseerd wordt dan ook om de huidige subsidie verordening baggerkosten af te schaffen en, indien gewenst, te vervangen door een regeling die de staatssteuntoets doorstaat.

Positieve ervaringen omliggende waterschappen met diepteschauw

Rijnland heeft in vergelijking met de omliggende waterschappen de meest uitgebreide legger waarin expliciet rekening is gehouden met de (ecologische)waterkwaliteit. Voor wat betreft de uitvoering van het baggeren van de primaire wateren zijn er geen wezenlijk grote verschillen te zien. Elk waterschap focust op het baggeren van de primaire wateren en heeft daarvoor een baggerprogramma. Opvallend verschil is dat Delfland, Hollands Noorderkwartier en Stichtse Rijnlanden sinds jaar en dag een diepteschauw uitvoeren waarbij ze controleren of de overige oppervlaktewateren op diepte zijn. Hierbij maken ze gebruik van tientallen vrijwilligers.

Het aansprekendste voorbeeld is de wijze waarop Schieland en de Krimpenerwaard het op orde krijgen van de overige wateren aanpakt. Op basis van ervaringen uit het recente verleden, waarbij Schieland tegen de onuitvoerbaarheid van een diepteschouw in stedelijk gebied is aangelopen, is een praktische en pragmatische werkwijze ontwikkeld. Deze aanpak bestaat uit het enerzijds zelf baggeren van de overige wateren in stedelijk gebied en het uitvoeren van een gerichte diepteschouw in landelijk gebied. Dit vraagt, in vergelijking met Hollands Noorderkwartier en Stichtse Rijnlanden, een relatief geringe inzet van 4 FTE.

Amstel, Gooi en Vecht is zich net als Rijnland aan het beraden hoe ze de overige oppervlaktewateren op diepte krijgen, dit ook in combinatie met een verdiepingsslag voor de waterkwaliteit. Ze kijken daarbij met belangstelling naar Rijnland.

In bijlage 4 is een overzicht per waterschap gegeven.

Stopzetten overname onderhoud stedelijk water

In WBP2 heeft Rijnland de ambitie uitgesproken het onderhoud van overige wateren in stedelijk gebied over te willen nemen van gemeenten. Inmiddels hebben we met een aantal gemeenten een overeenkomst afgesloten over de overname van onderhoud en voeren we dit onderhoud in de praktijk ook uit. In WBP5 is opgenomen dat de overname van stedelijk water wordt geëvalueerd. Dit om op basis van de opgedane ervaringen te kunnen beoordelen of Rijnland door moet gaan met de overnames.

Deze evaluatie is in 2017/2018 uitgevoerd. Op basis hiervan is besloten dat Rijnland stopt met de overnames. Hoofddreden is dat de oorspronkelijke doelstellingen niet of nauwelijks zijn gehaald, te weten:

- Het verminderen van versnippering van beheer- en onderhoudstaken.
- Het vergroten van duidelijkheid voor de burger ten aanzien van taken, rollen en verantwoordelijkheden.
- Optimalisatie van de waterkwaliteit/waterkwantiteit.
- Het verlagen van de totale kosten voor de overheid.

Dit betekent dat in die gemeenten waar Rijnland het onderhoud niet overneemt de huidige onderhoudsplichtigen (zowel gemeenten als particulieren) verantwoordelijk blijven voor het onderhoud, dus ook voor het baggeren. Uit de praktijk blijkt dat particulieren in stedelijk gebied niet goed in staat zijn het baggeronderhoud uit te voeren. De vraag ligt dan ook voor hoe we hier mee omgaan. In hoofdstuk 5 wordt hierop nader ingegaan.

Blauwe diensten: het op ecologische wijze uitvoeren van onderhoud

Agrariërs en andere grondgebruikers zijn verantwoordelijk voor het reguliere onderhoud van overige oppervlaktewateren. Door dit onderhoud op een andere manier uit te voeren, kunnen zij een effectieve bijdrage leveren aan de verbetering van de waterkwaliteit en ecologie in polderwateren. Voorbeelden zijn het natuurvriendelijk beheren van oevers, het ecologisch verantwoord baggeren en schonen van sloten en het niet bemesten en bespuiten van akkerranden. Dit worden 'blauwe diensten' genoemd. Europese fondsen betalen de agrariërs een vergoeding voor extra kosten die zij maken bij het uitvoeren van een blauwe dienst, met een cofinanciering van Rijnland.

Na een voortraject met meerder pilots zijn vanaf 2016 drie gebiedscollectieven actief met het laten uitvoeren van blauwe diensten door agrariërs. Met deze drie collectieven bereiken we vrijwel het hele werkgebied van Rijnland met een concentratie in het veenweidegebied. In totaal gaat het om circa 1.000 kilometer. De collectieven zijn verantwoordelijk voor de coördinatie en het toezicht van de uitvoering van de blauwe diensten. De contracten met de agrariërs lopen tot 2021. Rijnland en de collectieven evalueren jaarlijks om de ontwikkelingen en mogelijke aanpassingen en aanvullingen te bespreken. De evaluatie van de totale aanpak is gepland in 2020. Op basis van deze evaluatie zal worden beslist of het doelmatig is om de blauwe diensten voort te zetten.

2.5.3 Aanbevelingen Rekenkamercommissie

De Rijnlandse Rekenkamercommissie heeft in 2013 - 2014 onderzoek verricht naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van het baggerbeleid van Rijnland. Uit het onderzoek volgden vier aanbevelingen:

1. Maak per gebied met kosten-batenanalyses voor de VV zichtbaar wat de toegevoegde waarde is van het instrument baggeren, gemeten in respectievelijk vermindering van het risico op wateroverlast, bijdrage aan het reguliere peilbeheer en verbetering van de waterkwaliteit.
2. Reken de wateren, die vallen onder de formele onderhoudsplicht van Rijnland, tot het assetmanagement.
3. Maak de diepteschouw tot een regulier instrument bij het toezicht door Rijnland op de onderhoudsplicht van derden voor de overige wateren.
4. Voorzie de VV van controleerbare informatie over de realisatie van de doelen van het baggerprogramma en de uitkomsten van de handhaving bij de overige wateren, zowel jaarlijks als meerjarig.

Onderstaand is weergegeven hoe deze aanbevelingen zijn verwerkt in de geactualiseerde beleidskaders:

Aanbeveling 1: Effectiviteit baggeren volgens risicobenadering

Op basis van de aanbevelingen van de Rekenkamercommissie is berekend waar verdere optimalisering van de leggerprofielen mogelijk is. Hieruit blijkt dat in circa 65 kilometer (3% van het totaal) van de primaire oppervlaktewateren volstaan kan worden met een lagere waterdiepte dan nu in de legger staat vermeld. Dit scheelt circa 250.000 m³ bagger.

Uit het oogpunt van de waterkwaliteit daarentegen is het wenselijk dat circa 200 kilometer (9% van het totaal) een diepere waterdiepte krijgt dan nu in de legger is opgenomen. Het gaat daarbij om circa 200.000 m³ bagger.

Door beide correcties blijft de totale baggeropgave bijna gelijk, waardoor de aanpassingen kostenneutraal kunnen worden doorgevoerd. Betreffende correcties zijn in de legger oppervlaktewateren verwerkt.

Aanbeveling 2: Assetmanagement

Alle oppervlaktewateren waarvan de onderhoudsplicht bij Rijnland berust maken onderdeel uit van het Rijnlandse assetmanagement. Concreet betekent dit dat er een aparte assetwerkgroep watergangen is die alle baggerwerkzaamheden beoordeelt en prioriteert op doelmatigheid en kosteneffectiviteit. Dit wordt gedaan op basis van diverse criteria zoals: aanwezige baggerdikte, risico's voor de wateraan- en afvoer, waterkwaliteit, klachten uit de omgeving en dergelijke.

Aanbeveling 3: Handhaving op onderhoudsverplichtingen derden

Conform de aanbevelingen van de Rekenkamercommissie gaat de diepteschouw onderdeel uitmaken van het Rijnlandse toezichtsbeleid. Voor wat betreft de opzet van de diepteschouw is gebruik gemaakt van de ervaringen van de twee Pilots die zijn uitgevoerd en de ervaringen van onze buurwaterschappen. Zie paragraaf 5.4 waarin dit verder is uitgewerkt.

Aanbeveling 4: Informatievoorziening aan VV

Conform de aanbevelingen van de Rekenkamercommissie wordt over de voortgang en de effectiviteit van het baggerprogramma op eenduidige wijze gerapporteerd in de Burap, het jaarverslag en de effectmonitor. Daarbij wordt speciaal aandacht besteed aan het rapporteren over de verschillende doelen/onderdelen van het baggerprogramma. Het gaat daarbij onder andere om de volgende punten:

- Inzicht geven welk deel van het baggerprogramma betrekking heeft op het leggerdiepte brengen van het watersysteem.
- Inzicht geven welk deel van het baggerprogramma betrekking heeft op het eenmalig op diepte brengen van de overige boezemwateren.
- Inzicht geven welk deel van het baggerprogramma betrekking heeft op het op diepte brengen van de overige oppervlaktewateren (als uitvloeisel van de overname van het onderhoud in stedelijke wateren en alle overige wateren die om verschillende redenen door Rijnland moeten worden onderhouden).

Zie ook paragraaf 6.3 waarin bovenstaande uitsplitsing nader is uitgewerkt.

2.5.4 Uitkomsten WBP5 inspraakavond

Bij de inspraakavond voor WBP5 kwamen de volgende concrete baggervragen naar voren:

- Baggerplanning Rijnland in relatie tot/in afstemming met werkzaamheden andere stakeholders. Rijnland baggert bijvoorbeeld tot een bepaalde diepte die onvoldoende is voor de recreatievaart, de rest moet de gemeente doen. Is samenwerking hierin mogelijk? Daarnaast werd door een leidingbeheerder gevraagd of ook afstemming van onderhoudswerkzaamheden mogelijk is. Hoe Rijnland hier mee omgaat is in paragraaf 3.2 uitgewerkt.
- Baggeren en maaien leidt tot (veel)vissterfte. Essentieel is dat de gedragscode Flora en faunawet (ook door de aannemers van Rijnland) goed wordt uitgevoerd en dat daarop wordt gecontroleerd. Door een deel van de bagger te laten zitten kunnen diverse dieren overwinteren. Hoe Rijnland hier mee omgaat is uitgewerkt in paragraaf 3.2.
- Nieuwe bruggen worden vaak vlak bovenwater aangelegd. Het onderhoud of baggeren wordt daardoor bijna onmogelijk, vooral als ze vlak na elkaar liggen.
Rijnland gaat hier als volgt mee om: Bij het ontwerp van nieuwe woonwijken zorgen we er in overleg met gemeenten voor dat dergelijke situaties zo min mogelijk voorkomen. In bestaande situaties (bijvoorbeeld lintbebouwing langs een sloot) met geringe drooglegging kunnen we voor overige oppervlaktewateren helaas geen eisen stellen aan het aantal bruggen en de minimale doorvaarthoogte.

2.5.5 Assetmanagement (uitvoeringsgerichte vraagstukken)

Op uitvoeringsgebied liggen er diverse vraagstukken die enerzijds gaan over het (nog) efficiënter baggeren door de inzet van innovatieve technieken en anderzijds over de vraag hoe in de praktijk met een aantal lastige situaties moet worden omgegaan. Het gaat daarbij concreet om de volgende onderwerpen:

- **Wijze van baggeren**
In langlopend programma's, zoals het baggerprogramma, is het goed om continu kritisch te kijken naar de gehanteerde werkwijze. Vragen die wij onszelf voortdurend stellen zijn:
Kan het goedkoper? Kan het met meer draagvlak bij ingelanden? Maken we genoeg gebruik van marktkennis? Maken we genoeg gebruik van de kennis van lokale aannemers? Dit is verder in hoofdstuk 3 uitwerkt.
- **Actualiseren beleid meewerkvergoeding**
In principe mag niet vervuilde baggerspecie op de kant worden verspreid. In de praktijk is dat, vooral in stedelijk gebied, niet uitvoerbaar waardoor er ongelijkheid ontstaat bij het afdwingen van de ontvangsplicht. In 2008 is dan ook besloten tot het geven van meewerkvergoedingen om particulieren te stimuleren op vrijwillige basis mee te werken. Deze regeling werkt in de praktijk heel goed, maar loopt binnenkort af omdat de regeling is gekoppeld aan het verwijderen van de achterstallige baggerspecie. Omdat continuering van het meewerkvergoedingenbeleid gewenst is, moet de regeling worden geactualiseerd. Dit is verder in hoofdstuk 4 uitgewerkt.
- **PFOS**
De aanwezigheid van PFOS in de waterbodem heeft in 2016 geleid tot stagnatie van het baggerprogramma. Omdat er voor deze stof geen landelijke bodemnormen zijn, is slib verontreinigd met PFOS niet toepasbaar en niet verspreidbaar. Rijnland heeft in navolging van Provincie Noord-Holland en enkele Noord-Hollandse gemeenten beleidsregels opgesteld met normen voor de gehele stofgroep PFAS waartoe ook PFOS behoort. Hiermee zijn de kaders geschapen voor toepassen of verspreiden van bagger in betreffende gemeenten en is voor ons onderhoudsbaggerprogramma duidelijk bij welke gehalten de gehele baggerlaag dient te worden verwijderd. De komende jaren volgen we dit in nauwe samenwerking met de omgevingsdiensten en de gemeenten op de voet.
- **Onderhoudsplan baggeren**
Binnen afdeling onderhoud wordt gewerkt met standaard onderhoudsplannen. Een onderhoudsplan geeft op hoofdlijnen richting aan de te maken keuzes en dient als basis voor een werkschrijving en/of bestek. Een goede standaard betekent een efficiëntere werkwijze en het makkelijker en sneller produceren van Rijnlandse eisen onder andere bij de uitvoering van werken. Inmiddels heeft Rijnland voor de verschillende productgroepen (zoals gemalen) al een Standaard Ontwerp Richtlijnen. Ook voor het baggeren wordt er door Assetmanagement een onderhoudsplan ontwikkeld. Daarin landen onder andere de uitkomsten van de in deze nota geactualiseerde beleidslijnen.

3. Uitvoering baggerprogramma

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk is beschreven hoe Rijnland de komende jaren invulling geeft aan de eigen bagger onderhoudsverplichtingen.

3.2 Baggerprogramma

Alle baggerwerkzaamheden die Rijnland moet uitvoeren maken onderdeel uit van het reguliere bagger programma. Ook de primaire- en overige boezemwateren die nog niet op diepte zijn gebracht in de periode 2005 – 2018, maken hier onderdeel van uit.

Het baggerprogramma is zo opgebouwd dat elk oppervlaktewater waarvoor Rijnland verantwoordelijk is binnen zijn eigen cyclus aan bod komt. De uitvoering is in handen van een Rijnlands IPM-team dat de te baggeren oppervlaktewateren opdeelt in verschillende baggerprojecten. De huidige scopelengte is circa 250 kilometer per jaar en we groeien naar 350 kilometer per jaar. Na inpeiling en toetsing valt circa 25% van de strekkingen af en 75% wordt vervolgens kwalitatief onderzocht en meegenomen in een bestek.

Bij de jaarlijkse prioritering van baggerwerken worden de volgende aspecten meegenomen:

- Primaire oppervlaktewateren die aan de beurt zijn op basis van het planningsbestand.
- Overig oppervlaktewater gelegen in de nabijheid van primair oppervlaktewater waar Rijnland een onderhoudsplicht heeft (toegewezen dan wel op basis van eigendom).
- Knelpunten opgevoerd vanuit de beheerafdelingen.
- Projecten opgevoerd vanuit lopende watergebiedsplannen of andere projecten.

Alle baggerwerkzaamheden voeren we op ecologisch verantwoorde wijze uit

Hierbij volgen we de gedragsregels uit de gedragscode Flora- en faunawet voor waterschappen en volgen we de aanpak voor duurzaam GWW (Grond, Water en Wegenbouw). Dit betekent dat Rijnland, of de aannemers namens Rijnland, tijdens het baggeren behoedzaam omgaan met de natuurwaarden en het dierenwelzijn in en langs de oppervlaktewateren.

Baggeren is maatwerk waarbij we ruimte geven aan lokale initiatieven

Rijnland laat de baggerwerken uitvoeren door aannemers en doorloopt daarvoor de verplichte (Europese) aanbestedingsprocedures. Continu wordt daarbij gekeken of:

- de uitvoering van de baggerwerken efficiënter en daarmee goedkoper kan.
- er voor meer draagvlak bij de ingelanden kan worden gezorgd.
- we genoeg gebruik maken van de marktkennis en de lokale gebiedskennis.

De afgelopen jaren is er binnen het baggerprogramma veel ervaring opgedaan met verschillende manieren van contracteren van opdrachtnemers. Zo hebben we bijvoorbeeld een proef uitgevoerd waarbij agrariërs baggerden voor Rijnland. De belangrijkste leerpunten zijn:

- **Baggeren is maatwerk:** Waar het op de ene locatie noodzakelijk is om grootschalig met aannemers aan de slag te gaan, is op een andere locatie juist de inzet van lokale kennis essentieel. Flexibiliteit bij de uitvoering is dan ook noodzakelijk, waarbij voldoende ruimte aan de markt wordt overgelaten.
- **Geef ruimte aan lokale initiatieven:** De pilot agrariërs baggeren voor Rijnland leerde dat andere vormen van baggeren in principe ook mogelijk zijn en aansluiten bij de wensen en de lokale gebiedskennis van de agrariërs. Wel vergt het vanuit Rijnland (of de aannemer namens Rijnland) goede begeleiding, en daarmee relatief veel inzet, die de taal van de agrariërs spreekt. Dit omdat bij baggeren rekening moet worden gehouden met veel zaken variërend van het baggeren volgens de gedragscode Flora en faunawet, controleren op juiste diepte, diverse milieu en Arbozaken tot en met de juridische aansprakelijkheid bij schade door baggeren.

De kosten van baggeren

De kosten van een baggeren zijn afhankelijk van veel factoren. Bepalend daarbij is de vraag of de bagger schoon genoeg is om vrij op het naastgelegen perceel te mogen worden verspreid of dat de bagger vanwege vervuiling moet worden afgevoerd naar een speciale verwerkingslocatie. Ter illustratie zijn in onderstaand overzicht een aantal richtwaarden gegeven (inclusief voorbereidingskosten en BTW):

	Landelijk gebied euro's per m ³	Stedelijk gebied euro's per m ³
verspreidbaar	14,-	33,-
Afvoer naar verwerker, nuttige toepassing	45,-	52,-
Niet herbruikbaar, afvoeren naar eindverwerker	85,-	85,-

Waar gewenst en mogelijk, combineren we de Rijnlandse baggerwerkzaamheden met de werkzaamheden van anderen

Als Rijnland gaat baggeren hebben vaak andere partijen zoals gemeenten of waterleidingbedrijven ook (bagger)werkzaamheden in de buurt die gecombineerd kunnen worden. Voordat Rijnland aan de slag gaat met een baggerproject worden dit soort zaken geïnventariseerd en waar mogelijk op elkaar afgestemd.

3.3 Dit doen we met de bagger

Bij een baggerproject is het noodzakelijk om een goed beeld van de kwaliteit van de bagger te hebben. Hierdoor wordt duidelijk wat voor mogelijkheden er zijn voor de bestemming van de baggerspecie. Daarom worden van elke te baggeren watergang monsters genomen. In een laboratorium worden de fysische en chemische eigenschappen van de bagger bepaald. Hiermee krijgen we inzicht of de bagger vervuild is met bijvoorbeeld zware metalen en/of minerale oliën. Archiefonderzoek en onderzoek naar lokaal historisch gebruik geven ook aanwijzingen over mogelijke vervuilingbronnen, zodat eventueel aanvullend waterbodemonderzoek kan worden uitgevoerd.

Uit oogpunt van duurzaamheid en de circulaire economie moet alle herbruikbare baggerspecie binnen het beheergebied van Rijnland worden verspreid of nuttig gebruikt.

Het merendeel van de bagger die we verwijderen is schoon genoeg om nuttig mee toe te passen zoals: verspreiden op de aangrenzende percelen, inzetten bij kadeverbetering, landophoging, bouw van (spoor)wegen en geluidswallen.

Rijnland zet daarbij ook in op innovatieve toepassingen

De innovatieve ontwikkelingen gaan hard. Wij volgen dit als Rijnland nauwgezet en passen nieuwe technieken, waar mogelijk en kansrijk, dan ook toe. Zo is bagger uit Haarlem afgevoerd naar een weiland in Noord-Holland waarop snelgroeiende gewassen worden geteeld voor het opwekken van schone energie. Hierbij worden in de bagger aanwezige verontreinigingen op een natuurlijke wijze afgebroken. Kennis en ervaring van inwoners is ook van belang. In de gemeenten Voorschoten, Leidschendam-Voorburg, Wassenaar, Katwijk en Zoeterwoude is samen met belanghebbenden en burgers uitgezocht hoe en waar de bagger in het gebied kan worden

hergebruikt. Daarnaast hebben we baggerspecie gebruikt voor oeververdediging in de Bovenlanden. Een ander voorbeeld is de participatie in de Greendeal: toepassen baggerspecie in combinatie met andere groenstromen met als doel structuurverbetering en landophoging (dit is nog in ontwikkeling).

Niet herbruikbare (verontreinigde) baggerspecie mag buiten Rijnland maar moet binnen Nederland worden verwerkt

In sommige gevallen treffen we vervuilde bagger aan. Deze wordt afgevoerd naar speciale verwerkingslocaties, zoals de Slufter (Maasvlakte), afvalzorg Noord-Holland (meerdere locaties, waaronder stortlocatie Nauerna) en het baggerdepot Hollands Diep. Bovendien wordt in dat geval alle verontreinigde bagger weggehaald, ook als het water daarmee dieper wordt dan nodig. Zo dragen we bij aan een beter milieu.

4. Ontvangstplicht

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk is beschreven hoe Rijnland om wil gaan met de ontvangstplicht van baggerspecie op aangrenzende percelen en het inzetten van een meewerkvergoeding daarbij.

4.2 Wat is de ontvangstplicht?

Aangelanden zijn verplicht baggerspecie op hun land te ontvangen...

Rijnland mag bij het baggeren van primaire oppervlaktewateren de vrijkomende baggerspecie, als dit voldoet aan bepaalde kwaliteitseisen, op de oever leggen. Dit is de zogenoemde ontvangstplicht. De ontvangstplicht is vastgelegd in artikel 5.23 lid 2 van de Waterwet (2009). Het Besluit bodemkwaliteit geeft de milieuhygiënische randvoorwaarden en de bijbehorende reikwijdte waarbinnen mag worden verspreid. Ook biedt het Besluit bodemkwaliteit tot bepaalde grenzen de toepassingskaders voor andere verontreinigde baggerspecie, maar dan geldt de ontvangstplicht niet. Deze niet verspreidbare bagger moet door de onderhoudsplichtige van het oppervlaktewater op zijn kosten worden afgevoerd.

De ontvangstplicht richt zich alleen op het deel van de baggerspecie dat als gevolg van 'behoorlijk onderhoud' vrijkomt en in de praktijk als onderhoudsspecie wordt aangemerkt. Maatgevend hierbij is het leggerprofiel.

In de praktijk is de ontvangstplicht in met name stedelijk/bebouwd gebied niet uitvoerbaar...

Deze wettelijke ontvangstplicht geeft echter geen oplossing voor een eenduidige en praktische aanpak gedurende de uitvoering van baggerwerken. In de praktijk blijkt door toegenomen verstedelijking, intensivering van landgebruik, maar ook de afgenomen acceptatie van deze plicht, in veel situaties het verspreiden van bagger onmogelijk dan wel een tijdrovende en daarmee een kostbare zaak. Eenduidige kaders met betrekking tot het waar wel en waar niet verspreiden van bagger op de kant zijn dan ook nodig.

In 2008 is door Rijnland dan ook een meewerkvergoeding ingesteld

Om hier invulling aan te geven is in maart 2008 besloten om, aan de hand van een aantal richtlijnen (zie paragraaf 4.3), op praktische wijze invulling te geven aan de manier waarop de ontvangstplicht wordt geëffectueerd. Onderdeel daarvan is de meewerkvergoeding. De meewerkvergoeding is gekoppeld aan het wegwerken van de baggerachterstanden. Omdat er sprake was van baggerachterstanden had dat tot gevolg dat er onevenredige hoeveelheden bagger op de kant zouden worden gezet. Het doel van de vergoeding is het stimuleren van het op een vrijwillige basis meewerken door ontvangstplichtige particulieren aan de ontvangst van de baggerspecie. Overheden zijn hiervan uitgesloten. De periode waarin de vergoeding toegekend kan worden loopt van 1 januari 2010 tot 1 januari 2020.

4.3 Hoe ziet de regeling er uit?

- De ontvangstplicht wordt niet geëffectueerd voor particulieren in stedelijk gebied en ook niet in het gedeelte van het landelijk gebied wat qua landgebruik overeenkomt met stedelijk gebied.
- De ontvangstplicht in landelijk gebied wordt alleen geëffectueerd waar dat fysiek mogelijk is. Effectueren wil zeggen dat de ontvangstplicht, indien nodig, wordt afgedwongen. Er is geen keuze om wel of niet mee te doen.
- Daar waar de ontvangstplicht wordt geëffectueerd wordt aan particulieren een meewerkvergoeding uitgekeerd.
- De ontvangstplicht voor overheden wordt blijvend geëffectueerd (verspreiden, dan wel gemeentelijk Depot, dan wel afvoeren op kosten van de betreffende overheid). Aan overheden wordt geen meewerkvergoeding uitgekeerd.
- De hoogte van de meewerkvergoeding is gebaseerd op mogelijke gewas- en perceelschade als gevolg van het ontvangen van baggerspecie. De vergoeding is een tegemoetkoming in de kosten voor de schade en dekt deze veelal niet volledig.
- De aannemer keert uit en verwerkt de meewerkvergoedingen in zijn inschrijving.

Meewerkvergoeding in de praktijk

In tabel 1 zijn de vergoedingen per type grondgebruik weergegeven. De maximale laagdikte van natte bagger op het land is 25 centimeter. Over de lengte waarover het perceel aan de watergang grenst wordt de benodigde strook land berekend (zie tabel 2).

Tabel 1: Tarieven

	grasland	bouwland	overig
Vergoeding per m ²	€ 0,55	€ 0,31	€ 0,19

Tabel 2: Rekenregels hoeveelheid bagger

Staffel	Hoeveelheid bagger Per meter watergang	Benodigde strook	Rekenbreedte
1	0 - 0,5 m ³	Smaller dan 2 meter	Daadwerkelijk benodigd aantal m ²
2	0,5 – 1,25 m ³	2 – 5 meter	5 m ²
3	1,25 – 2,50 m ³	5 – 10 meter	10 m ²
4	2,5 – 5 m ³	10 – 20 meter	20 m ²
5	Meer dan 5 m ³	Breder dan 20 meter	Daadwerkelijk benodigd aantal m ²

Rekenvoorbeeld

Lengte perceel langs watergang: 500 meter. Landgebruik: bollenland (=bouwland). Hoeveelheid aan één zijde te verspreiden bagger: 675 m³. Benodigde breedte: 675 m³ / 0,25 meter (laagdikte) / 500 meter (oeverlengte) = 5,4 meter. Dit valt in de breedtestaffel tot 10 meter. Vergoeding: € 0,31 (bouwland) x 10 (staffel) = € 3,10 per strekkende meter oever. De totale vergoeding bedraagt € 3,10 x 500 meter = € 1.550,-.

Hoeveel wordt gemiddeld uitgekeerd?

Hoeveel meewerkvergoeding er jaarlijks wordt uitgekeerd is sterk afhankelijk van het type gebied, de kwaliteit van de baggerspecie (mag het überhaupt op de kant worden gezet) en/of er veel of weinig met bijvoorbeeld weilanddepots kan worden gewerkt. Grofweg maakt de meewerkvergoeding 5 tot 10% uit van de totale aanneemsom. De bedragen variëren van enkele euro's tot een paar duizend euro per ontvangende partij, ruim onder de drempel voor staatssteun.

4.4 Tijd voor een actualisatie van de huidige regeling

Vanwege een aantal redenen is het noodzakelijk de huidige regeling rondom de ontvangstplicht en de meewerkvergoeding te herzien:

- Zoals in de vorige paragraaf is aangegeven heeft de huidige regeling een looptijd tot 2020.
- In de praktijk werkt de huidige regeling goed en bestaat de wens de meewerkvergoeding te continueren.
- De opbouw van de meewerkvergoeding is gebaseerd op cijfers (prijsspeilen) uit 2008. Eén van de vragen is dan ook of aanpassingen (indexatie) gewenst is.
- De huidige regeling is vrij gedetailleerd en daardoor relatief complex. Er bestaat dan ook een wens om de regeling te vereenvoudigen.

4.5 Overwegingen

Voordelen van de meewerkvergoeding

- **Efficiënte uitvoering (1):** Vanuit de baggerpraktijk is er een sterke wens de vergoeding in stand te houden. Het verhoogt de meewerkstand van de omgeving en voorkomt juridische procedures om de ontvangstplicht af te dwingen. Hierdoor kan er sneller gebaggerd worden.
- **Efficiënte uitvoering (2):** In stedelijk gebied is de ontvangstplicht (bijna) niet afdwingbaar vanwege de onmogelijkheid de baggerspecie in tuinen af te zetten. Dit betekent dat de baggerspecie bijna altijd moet worden afgevoerd. De kosten hiervan zouden in principe op de aangelanden kunnen worden verhaald, echter dat is administratief gezien een zeer grote inspanning waarvan de opbrengsten niet opwegen tegen de extra kosten.

- **Gelijkheid:** In een deel van het gebied zijn de baggerachterstanden (overige boezemwateren) nog niet weggewerkt. Afschaffen van de meewerkvergoeding leidt er toe dat de ontvangende aangelanden benadeeld worden ten opzichte van die aangelanden waar reeds is gebaggerd en die een meewerkvergoeding hebben gekregen.
- **Verwachtingen:** De vergoeding is de afgelopen 10 jaar uitgekeerd, er zijn daardoor verwachtingen gewekt bij de (toekomstige) ontvangers.
- **Hoeveelheid:** De ontvangstplicht is bedoeld voor het ontvangen van baggerspecie die bij regulier onderhoud vrijkomt. Er zijn situaties waarbij er een grote hoeveelheid bagger vrijkomt, bijvoorbeeld als een watergang verdiept wordt. In die gevallen is er sprake van onevenredig veel nadeel voor de ontvangende partij. Een vergoeding kan dit compenseren.

Aandachtspunten

- **Wettelijk kader:** Het verwerken van de bagger is onlosmakelijk verbonden met de wettelijke ontvangstplicht. De kosten vallen onder het maatschappelijk risico en komen derhalve doorgaans niet in aanmerking voor bijvoorbeeld nadeelcompensatie of schadevergoeding
- **Er bestaat een risico op staatssteun:** Van staatssteun wordt gesproken als een bedrijf meer dan 200.000 euro per drie jaar per bedrijf ontvangt. Voor landbouwers ligt de grens lager: meer dan 15.000 euro per drie jaar. Zoals hierboven aangegeven worden in Rijnland veel lagere bedragen per bedrijf uitgekeerd. Van belang is wel om, als de meewerkvergoeding wordt doorgezet, deze voldoet aan de regels rondom staatssteun (de vergoeding moet onder het vastgestelde drempelbedrag blijven).
- **Afschaffen levert geen kostenvoordeel op:** Afschaffen van de meewerkvergoeding heeft tot gevolg dat de kosten voor het afdwingen van de ontvangstplicht en/of het verhalen van de afvoerkosten (in die gevallen waar de bagger niet op de kant kan worden gezet) fors zullen toenemen. Daarnaast kan het invloed hebben op de totale baggerprijs doordat aannemers minder makkelijk de baggerspecie kunnen afzetten. De verwachting is dat het afschaffen van de meewerkvergoeding geen kostenvoordeel oplevert.

Hoe doen andere waterschappen het?

De omliggende waterschappen hanteren allemaal één of andere vorm van een meewerkvergoeding. In bijlage 4 is dit nader uitgewerkt. De praktische uitvoering daarvan is divers. Het ene waterschap past de ontvangstplicht toe en betaalt alleen een vergoeding als er bovenmatig veel bagger moet worden afgezet, tot en met waterschappen die alle bagger (ook in landelijk gebied) afvoeren op kosten van het waterschap.

4.6 En nu, voortzetten huidige regeling of niet?

Er zijn drie varianten:

1. **Stopzetten huidige meewerkvergoedingsregeling en handhaven ontvangstplicht**
De baggerachterstanden zijn weggewerkt, daarmee het argument voor de vergoeding. Uitvoeringstechnisch de minst wenselijke variant (fors meer inzet op handhaving en gevolgen voor doorlooptijd baggerwerken).
2. **Voortzetten huidige meewerkvergoeding met een maximaal bedrag onder de staatssteun grens**
Vanuit de praktijk is hier een sterke voorkeur voor in verband met een snellere en makkelijkere medewerking vanuit de ontvangers. De meewerkvergoeding wordt vanaf 2020, indien nodig, vijfjaarlijks geactualiseerd (aangepast aangepast aan de actuele prijspeilen).
3. **Handhaven ontvangstplicht en alleen vergoeden als er meer dan de reguliere hoeveelheid baggerspecie vrij komt**

Gezien de voordelen van de meewerkvergoeding voor de uitvoering wordt geadviseerd de meewerkvergoeding te continueren (variant 2).

5. Op diepte krijgen en houden van de overige oppervlaktewateren

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk is uitgewerkt hoe Rijnland met het op diepte krijgen en houden van de overige oppervlaktewateren wil omgaan. Ook de onderwerpen disproportionele baggeraanwas en diepteschouw worden behandeld.

5.2 Wat willen we bereiken?

De onderhoudsplichtigen (aangelanden en kadastrale eigenaren) zijn volgens de legger oppervlaktewateren verantwoordelijk voor het op diepte brengen en houden van de overige oppervlaktewateren. De praktijk leert dat er sprake is van aanzienlijk baggerachterstanden in de overige oppervlaktewateren. Indicatieve metingen geven aan dat 50 tot 75% niet aan de leggerafmetingen voldoet. Dit heeft nadelige gevolgen voor de wateraanvoer, de waterafvoer en de waterkwaliteit. Zoals aangegeven in paragraaf 2.5 is het essentieel dat ook de overige oppervlaktewateren op diepte worden gebracht.

Sloot in stedelijk gebied Lisse

Sloot in De Wilck

5.3 Hoe willen we dat bereiken?

De twee baggerpilots leerden dat een gestructureerde en pragmatische aanpak nodig is om de overige oppervlaktewateren op diepte te krijgen. Een goed voorbeeld is de aanpak van Schieland en de Krimpenerwaard. Zij voeren een beperkte diepteschouw uit in het landelijk gebied en baggeren zelf, indien de gemeente meewerkt, de wateren in stedelijk gebied. Op basis hiervan wordt voor Rijnland de volgende aanpak voorgesteld waarbij rekening wordt gehouden met de grote verschillen tussen landelijk en stedelijk gebied.

Het streven is om de overige oppervlaktewateren voor eind 2033 op diepte te krijgen.

Gezien de omvang (in totaal 9.500 kilometer) is veel sneller niet mogelijk. Het jaartal 2033 is gekozen omdat dit aansluit bij de mogelijk 4^e planperiode van de Kaderrichtlijn Water.

We gaan door met het (eenmalig) op diepte brengen van de overige boezemwateren

Rijnland is op basis van de Keur en de legger verantwoordelijk voor het eenmalig op diepte brengen van deze oppervlaktewateren. Inmiddels is vanaf 2004 ongeveer 60% door Rijnland op diepte gebracht. Hier gaan we mee door.

Als deze wateren eenmalig door Rijnland op diepte zijn gebracht vervalt de onderhoudsplicht aan de kadastrale eigenaren. Van belang is dat hierover duidelijk richting de betrokkenen wordt gecommuniceerd.

In de overige polderwateren voert Rijnland voor 2021 een nieuwe pilot uit waarbij we in een representatief gebied de volgende aanpak uitproberen...

Kern van deze aanpak is dat Rijnland, samen met het gebied, intensief aan de slag gaat waarbij onderscheid wordt gemaakt naar landelijk- en stedelijk gebied. Gezien de omvang van het gebied en de complexiteit van het vraagstuk is een pilot voorzien om te kijken wat wel werkt en wat niet. Op basis van deze ervaringen kan vervolgens na 2021 het definitieve uitvoeringsprogramma worden verfijnd en opgeschaald.

Er zijn twee proeven voorzien:

1. **Overige polderwateren landelijk gebied:** De aangelanden/kadastrale eigenaren zijn verantwoordelijk voor het op diepte brengen, waarbij Rijnland financieel bijdraagt aan de verdiepingsslag voor de waterkwaliteit.
2. **Overige polderwateren stedelijk gebied:** Rijnland neemt, voor de wateren die in onderhoud van particulieren zijn, de regie. De bestuurlijke keuze ligt daarbij voor of de kadastrale eigenaren net als in landelijk gebied het onderhoud moeten uitvoeren (inclusief bijdrage voor verdiepingsslag) of dat gekomen moet worden tot een andere vorm. Dit omdat het voor particulieren in stedelijk gebied zeer lastig is om zelf te baggeren.

In bijlage 2 zijn beide proeven nader uitgewerkt.

5.4 Uitvoeren diepteschouw

In de legger zijn de gegevens vastgelegd waaraan de oppervlaktewateren moeten voldoen. Via een schouw controleert Rijnland periodiek in overige oppervlaktewateren of de onderhoudsplichtigen aan de vastgelegde onderhoudsverplichtingen voldoen. De huidige jaarlijkse schouw is alleen gericht op het visueel controleren of in overige oppervlaktewateren overmatige plantengroei is verwijderd. Er wordt dus nog geen diepteschouw uitgevoerd.

We werken, via een pilot, toe naar een integrale schouw...

Het onderwerp diepteschouw is verder uitgewerkt in het Rijnland breed Naleving UitvoeringsProgramma (NUP) 2018. Vanaf 2018 werken we toe naar een integrale schouw waarbij naast de reguliere schouw op begroeiing ook de schouw op waterdiepte deel van uit maakt. Gezien de geformuleerde aandachtspunten en de impact voor de organisatie, wordt dat gefaseerd gedaan. Dat wil zeggen dat vanaf 2018 tijdens de reguliere najaarsschouw visueel, bij daadwerkelijke knelpunten/stagnatie van de aan- en/of afvoerfunctie, op waterdiepte wordt gecontroleerd. Indien van toepassing wordt vervolgens de onderhoudsplichtige gewezen op het weer op diepte brengen van betreffend oppervlaktewater. Deze pilot integrale schouw kan cluster Vergunningverlening & Handhaving binnen de huidige formatie uitvoeren.

...naar een actieve diepteschouw

Bovenstaande aanpak is nog reactief en incident gedreven. Vanuit het oogpunt van de waterkwaliteit is het gewenst dat alle overige oppervlaktewateren op diepte worden gebracht. Daarvoor is een actieve diepteschouw gewenst. Daarin zijn diverse varianten mogelijk variërend van een totale controle waarbij binnen een aantal jaar (cyclisch) alle wateren worden gecontroleerd (het Stichtse Rijnlanden model) tot een gerichte en/of steekproefsgewijze controle waarbij over het gehele gebied jaarlijks een beperkt aantal sloten intensief wordt gecontroleerd. Dit conform de aanpak van hoogheemraadschap Schieland en de Krimpenerwaard. Essentieel daarbij is dat de diepteschouw gekoppeld wordt aan het baggerprogramma zodat gebieden/polders gelijktijdig op diepte worden gebaggerd. Dit is goed voor de waterkwaliteit en voorkomt onnodige baggeraangewas cq. baggeruitwisseling tussen wel en niet gebaggerde wateren.

De pilot diepteschouw leerde dat een 100% controle, zoals Stichtse Rijnlanden uitvoert, zeer arbeidsintensief is. Stichtse Rijnlanden zet bijvoorbeeld circa 60 betaalde vrijwilligers in. Er zijn veelbelovende technieken met drones en lasers in opkomst waarmee binnen een aantal jaren waarschijnlijk relatief eenvoudig en snel de diepte van sloten kan worden bepaald. Deze technieken zijn momenteel nog niet nauwkeurig genoeg en niet praktisch inzetbaar. De voorkeur heeft het dan ook om de methode van Schieland en de Krimpenerwaard over te nemen. Daarvoor is minimaal 2 FTE aan extra personeel nodig.

5.5 Disproportionele baggeraanwas

De in de vorige baggernota weergegeven werkwijze ten aanzien van disproportionele aanwas was met name ingegeven doordat de aangelanden langs de Voorwetering te Nieuwkoop bij de leggerwijziging in 2009 bezwaar hebben gemaakt tegen de legger. Dit doordat betreffend oppervlaktewater geen primaire functie meer heeft waardoor de functie is gewijzigd naar overig en de aangelanden verantwoordelijk zijn geworden voor het onderhoud. Rijnland heeft wel betreffend oppervlaktewater gebaggerd (schoon opgeleverd). De aangelanden geven aan dat deze sloot snel volloopt met bagger uit de Nieuwkoopse Plassen en zij daardoor onevenredig zwaar worden belast. Om uit de discussie te komen heeft Rijnland de disproportionaliteitsregeling bedacht.

Het lastige in dit dossier is dat er in Rijnland meer sloten zullen zijn die sneller vollopen met bagger dan andere sloten. Wanneer is er dan sprake van onevenredigheid? Als je één keer per jaar je sloot moet baggeren of één keer per tien jaar? En moet Rijnland daar dan verantwoordelijk voor zijn? De volgende werkwijze wordt voorgesteld:

- Er wordt geen algemene disproportionaliteitsregeling uitgewerkt. Uitgangspunt is en blijft dat onderhoudsplichtigen zelf verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van het onderhoud.
- Rijnland stelt een (eenmalige) bijdrageregeling voor, voor de overige oppervlaktewateren. Die is weliswaar primair bedoeld voor de waterkwaliteit, maar doordat het een generieke regeling voor het hele gebied is en er niet overal een verdiepingsslag mogelijk is, kan deze regeling ook als tegemoetkoming worden gezien voor sloten die sneller vollopen dan normaal.
- Kopsloten Aalsmeer: In overleg met de betreffende onderhoudsplichtigen en de gemeente, komen tot een afbouw van de huidige afspraken.
- Voorwetering Nieuwkoop: Hoewel betreffende sloot al een keer door Rijnland op diepte is gebracht, kunnen de onderhoudsplichtigen gebruik maken van de in bijlage 2 vermelde bijdrageregeling.

6. Baggeropgave, kosten en personeel

6.1 Inleiding

In dit hoofdstuk is uitgewerkt hoe groot de baggeropgave is in Rijnland, verdeeld over de verschillende categorieën oppervlaktewateren en onderhoudplichtigen, en wat dat gaat kosten.

6.2 Uitgangspunten

Met nadruk wordt gesteld dat de in dit hoofdstuk weergegeven hoeveelheden en bedragen, ramingen zijn. Pas tijdens de voorbereiding van een baggerproject komen nauwkeurige metingen beschikbaar op basis waarvan de totale te baggeren hoeveelheid kan worden bepaald.

Bij het bepalen van de toekomstige baggeropgave is gebruik gemaakt van de volgende, op de praktijk gebaseerde, uitgangspunten:

- De gemiddelde breedte en lengte van de oppervlaktewateren volgt uit de legger.
- Gemiddelde baggerdikte: 0,25 meter voor de primaire wateren en 0,15 meter voor de overige wateren. Daarnaast is aangenomen dat 90% van de oppervlaktewateren niet op diepte is.
- Eenheidsprijs baggeren van 28 euro per m³. Voor de bijdrageregeling is uitgegaan van 6,65 euro per m³ omdat het in principe vrij verspreidbaggerspecie betreft, zie voor de verdere onderbouwing bijlage 5.

6.3 Baggeropgave Rijnland

In onderstaande tabel is weergegeven wat de komende 10 jaar globaal de Rijnlandse baggeropgave is (bandbreedte +/- 25%). Het daadwerkelijke jaarlijkse baggerprogramma kan in omvang en kosten afwijken van deze gemiddelde cijfers. Onderstaande cijfers zijn dan ook alleen maar richtinggevend.

		Jaarlijkse aantal kilometer	Jaarlijkse hoeveelheid baggerspecie	Jaarlijkse kosten	Toelichting
Regulier baggerprogramma	Primaire wateren	195	380.000 m ³	€ 9.700.000	
	Overige boezemwateren	30	25.000 m ³	€ 600.000	Betreft resterende eenmalige onderhoudsverplichting. (komende 10 jaar)
	Overige oppervlaktewateren (stedelijk gebied + Kadastraal Eigenaar)	50	50.000 m ³	€ 1.200.000	
Uitbreiding Overige wateren	Overige polderwateren – landelijk gebied polderwateren	540	160.000 m ³	€ 950.000	Betreft alleen de bijdrage voor het waterkwaliteitsdeel (de 10 cm verdieping). Dus niet de totale aanwezige hoeveelheid bagger.
	*Overige polderwateren - stedelijk gebied (variant 2)	65	70.000 m ³	€ 900.000	Deze kosten behoren bij variant 2 (Rijnland faciliteert, maar onderhoudsplichtige betaalt). 0,6 miljoen euro betreft de extra overhead en 0,3 miljoen euro voor de verdiepingsslag.
	*Overige polderwateren - stedelijk gebied (variant 3)	65	70.000 m ³	€ 1.700.000	Deze kosten behoren bij variant 3 (Rijnland faciliteert en betaalt). Er vanuit gaande dat afvoer door gemeente wordt betaald (is vergelijkbaar bedrag als de baggerkosten)
	TOTAAL	880	685.000 m³	€ 13.350.00 of € 14.150.000*	

* let op: afhankelijk van welke variant voor het baggeren van stedelijk gebied wordt gekozen is of de regel met de kosten van variant 2 of de regel met de kosten van variant 3 van toepassing.

Daarnaast betalen we jaarlijks 275.000 euro aan de provincies voor het onderhoud dat de provincies uitvoeren aan de primaire wateren die ook een vaarwegfunctie hebben. Voor een verdere toelichting zie paragraaf 3.4.

6.4 Financiële paragraaf

Baggeren niet langer via een voorziening

Rijnland financiert vanaf 2019 de baggerwerken via de exploitatiebegroting en niet langer via een voorziening. We doen dit op advies van de accountant, omdat het effect van egalisatie beperkt is en we de administratieve last daarmee verminderen in relatie tot de wettelijke verslaggevingsvereisten.

Tot en met 2018 werden de kosten van baggerwerken rechtstreeks vanuit een voorziening gefinancierd. De voorziening werd gevoed door een jaarlijkse storting uit de exploitatie. Jaarlijks werd beoordeeld of de voorziening toereikend was en werd de baggervoorziening zo nodig via de exploitatie verhoogd of verlaagd.

In de begroting 2019 zijn de volgende spelregels vastgesteld:

- Jaarlijks stellen we de bestemmingsreserve baggeren bij. Eventuele voorsprong of opgelopen achterstand verwerken we in de bestemmingsreserve van het nieuwe jaar. Scopewijzigingen en mee- en tegenvallers uit aanbestedingen komen ten gunste/laste van het exploitatieresultaat.
- Daarbij blijft de VV besluiten over de afzonderlijke baggerprojecten (vergelijkbaar met de kredietvoorstellen van investeringsprojecten), dit gezien de omvang, de projectmatige aanpak en het meerjarig nut.
- De VV heeft altijd de bevoegdheid om anders te beslissen over een voorgestelde resultaatbestemming. Een goede onderbouwing van de meerjarenraming is daarom belangrijk.

6.5 Personeel

Vanuit diverse afdelingen en teams zijn medewerkers betrokken bij het op diepte brengen en houden van de oppervlaktewateren. Het gaat daarbij niet alleen om de uitvoering van baggerwerkzaamheden door afdeling projecten, maar ook om de beleidsvoorbereiding en de controle op de onderhoudplicht (diepteschouw). In onderstaand overzicht is het gemiddelde aantal benodigde FTE's weergegeven.

Onderdeel	FTE Huidige baggerprogramma	Extra FTE's Door uitbreiding met overige wateren	TOTAAL
- Beleidsvoorbereiding	0,5	-	0,5
- Communicatie	0,25	0,25	0,5
- Monitoring baggerprogramma	0,5	0,5	1
- Afhandeling klachten & juridische ondersteuning	0,25	0,5	0,75
- Uitvoering bijdrageregeling overige wateren landelijk gebied	-	1,5	1,5
- Uitvoering baggerprogramma stedelijk gebied	4	2	6
Diepteschouw		2	2
TOTAAL	5,5	6,75	12,25

Het huidige baggerprogramma vraagt momenteel 5,5 FTE aan inzet. Het regie voeren op het op orde krijgen van de overige wateren vraagt om een toename tot 12,25 FTE. Naar verwachting kan maximaal 2 FTE, met name de ondersteunende taken, binnen de reguliere organisatie worden opgevangen.

7. Aandachtspunten

7.1 Inleiding

In dit hoofdstuk zijn de risico's van de in de baggernota voorkomende onderwerpen beschreven, inclusief de daarvoor benodigde beheersmaatregelen.

7.2 Baggerprogramma: forse toename/afname baggerhoeveelheden en de baggerkosten

De in hoofdstuk 6 weergegeven baggerhoeveelheden en baggerkosten zijn gebaseerd op ramingen en ervaringen uit het recente verleden. Gezien de omvang van het baggerprogramma heeft een kleine aanpassing van bijvoorbeeld de aangenomen gemiddelde slibaanwas of de gehanteerde eenheidsprijs direct grote financiële gevolgen en/of de doorlooptijd. Dit kan zowel positief als negatief werken.

Per jaar wordt dan ook, op basis van metingen, een baggerprogramma vastgesteld. Dit kan tot gevolg hebben dat, afhankelijk van de beschikbare financiële middelen, er meer of minder wordt gebaggerd dan in hoofdstuk 6 is aangegeven. Van belang daarbij is dat moet worden voorkomen dat er minder wordt gebaggerd dan dat er door de baggeraanwas blijkt. Dit om grote baggerachterstanden als eind jaren negentig van de vorige eeuw te voorkomen.

7.3 Baggerprogramma: vertraging van baggerprojecten

Door onvoorziene omstandigheden kunnen baggerprojecten (langdurige) vertraging oplopen. Bijvoorbeeld door de niet voorziene aanwezigheid van niet gesprongen explosieven, marktpartijen die falliet gaan, slecht bereikbaarheid van de te baggeren wateren of situaties zoals in het PFOS-dossier. Als zich dergelijke zaken voordoen zal in nauw overleg met de omgeving en bestuur bekeken worden hoe hier het beste mee kan worden omgegaan.

7.4 Overige oppervlaktewateren: ongeoorloofde staatssteun

Iedere onderneming die een economisch voordeel verkrijgt door een steunmaatregel van de overheid, kan als ontvanger van staatssteun worden gekwalificeerd. Op grond van de reguliere de-minimisverordening kunnen decentrale overheden ondernemingen over een periode van drie belastingjaren tot 200.000 euro steunen zonder dat dit staatssteun oplevert. Een aantal sectoren is hier echter van uitgesloten, waaronder de primaire productie van landbouwproducten, die een eigen drempel van 15.000 euro per drie jaar hebben. Dit ongeacht of de onderneming de directe ontvanger van steun is, of niet. Rijnland gaat hier bij het baggeren als volgt mee om:

[Bijdrageregeling ten behoeve van de verdiepingsslag](#)

De bijdrageregeling heeft betrekking op dat deel van de baggerwerkzaamheden waarvoor Rijnland een baggerverplichting heeft. Het is dus geen subsidie of stimuleringsregeling die derden aanzet tot baggeren en voor een onderneming een economisch voordeel oplevert, maar is bedoeld als de afkoop van een Rijnlandse verplichting. De bijdrageregeling wordt dan ook niet aangemerkt als ongeoorloofde staatssteun.

[Meewerkvergoeding](#)

De drempels zijn zo hoog dat deze (bijna) nooit worden bereikt. Mocht dat toch het geval zijn dan wordt binnen de staatssteunkaders gehandeld.

7.5 Overige oppervlaktewateren: omvang programma versus capaciteit

In hoofdstuk 5 wordt voorgesteld dat Rijnland een sturende rol gaat spelen bij het op orde krijgen van de overige oppervlaktewateren. Gezien het aantal kilometers (9.500 kilometer) en het aantal aangelanden (meer dan 30.000) is dit ook voor Rijnlandse begrippen, een zeer omvangrijk programma met alle uitvoeringstechnische uitdagingen vandie. Dat vraagt om een andere aanpak van het huidige baggerprogramma. Vandaar dat ook wordt voorgesteld om eerst een pilot te draaien op basis waarvan verdere keuzes kunnen worden gemaakt.

Om een dergelijk groot programma draaiende te krijgen en te houden is continu inzet vanuit Rijnland nodig. In hoofdstuk 6 is aangegeven dat dit minimaal 6,75 FTE extra vraagt. Mocht deze capaciteit niet beschikbaar komen of lopende het uitvoeringsprogramma worden beperkt, dan heeft dat tot gevolg dat Rijnland de voorgestelde regierol niet kan waarmaken en/of dat er een beperkter uitvoeringsprogramma moet worden gedraaid.

7.6 Legger versus baggerverplichtingen

Vraag die voorligt is of Rijnland bij de uitvoering van baggerwerken verplicht is altijd het theoretische leggerprofiel te realiseren, of dat van mag worden afgeweken als dat waterstaatkundig past. Bij de uitvoering van baggerwerken kijkt Rijnland altijd naar de balans tussen kosten en hydraulisch functioneren. Dit heeft tot gevolg dat niet altijd exact de theoretische leggerprofielen worden gerealiseerd. Andere gebruikers, zoals (woon)booteigenaren, zijn het hier niet altijd mee eens.

Juridisch is het als volgt:

Op grond van artikel 56, eerste lid, in combinatie met artikel 78, eerste en tweede lid, van de Waterschapswet, kan het algemeen bestuur van Rijnland verordeningen met regels op stellen die nodig zijn voor de taken van het waterschap. Onder deze bevoegdheid behoort op opstellen van een legger waarin onderhoudsplichtigen en onderhoudsplichten worden aangewezen.

Wij als Rijnland stellen dus zelf de onderhoudsplichtigen en onderhoudsplicht vast, dat wil zeggen dat wij ook zelf (tot op zekere hoogte) bepalen tot hoever deze reikt. We doen dat in de legger.

In onze legger wordt gesteld dat de onderhoudsplichtigen verplicht zijn de oppervlaktewateren in stand te houden overeenkomstig het in de legger opgenomen profiel. De waterdiepte die in de legger is weergegeven is de ingreepmaat. In de legger wordt consequent benadrukt dat deze ingreepmaat een minimaal vereist profiel betreft. Wanneer er een baggerlaag op de ingreepmaat komt, dient er gebaggerd te worden. Wij zijn wel vrij om onze baggerwerkzaamheden te prioriteren (niet alles hoeft in één keer), maar op het moment dat de watergang aan de beurt is en er ligt bagger binnen het profiel, zijn wij gehouden om dat profiel weer te realiseren.

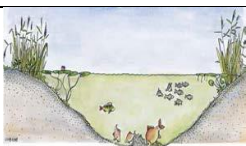
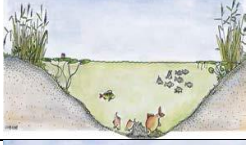
Kortom, we hebben onszelf de eis opgelegd om tot het leggerprofiel te baggeren. (Nb. even daargelaten dat we niet dieper baggeren dan de vaste bodem, die uitzondering is in de legger nadrukkelijk opgenomen).

Hier gaan we als volgt mee om: Bij een volgende leggerwijziging zal de legger zo worden aangepast dat de huidige gehanteerde uitvoeringspraktijk doorgang kan vinden.

Bijlage 1: Het onderhoud van het watersysteem, hoe werkt dat?

Inleiding

In deze bijlage is beschreven hoe het onderhoud van alle oppervlaktewateren is geregeld.

	Type oppervlakte water	Onderhouds plichtige	Minimale waterdiepte tov schouwpeil	Streefbeeld	Toegestane begroeiing	Toezicht Rijnland
Primair	nvt	Rijnland	Wordt bepaald op basis van de wateraan- en afvoer, met minimum van 1 meter		de vegetatie wordt gemaaid conform de vastgestelde onderhoudsprofielen	Watersysteem beheer
Overig	Stedelijk gebied	Rijnland (waar Rijnland het onderhoud heeft overgenomen)	0,75 meter*		Breedte < 2 m: geen begroeiing toegestaan Breedte > 2 en < 6 m: Langs elke oever mag 10% blijven staan Breedte > 6 m: Langs elke oever mag 20% blijven staan met een maximum van 6 m	Watersysteem beheer
		Kadastrale eigenaar (boezem)/ Aangeland (polders)	0,75 meter*		Idem	Integrale schouw
	Landelijk gebied	Idem	0,5 meter*		Idem	Integrale schouw
	Natuur/ recreatie	Idem	0,5 meter*		Invulling op basis van onderhoudsplan, anders idem aan landelijk	Integrale schouw

*Waar de grondslag en de breedte van het oppervlaktewater dit toelaten. Randvoorwaarde is dat nooit dieper dan de vaste bodem mag worden gebaggerd.

Het watersysteem, hoe werkt dat?

Ongeveer 12.000 km watergangen, 375 gemalen, meer dan 2.200 stuwen en 1.500 inlaten waarborgen het waterpeil in het beheergebied. Dit werkt als volgt:

- Het beheergebied bestaat uit het hoger gelegen boezemland met een oppervlakte van 300 km² en 200 lager gelegen polders met een gezamenlijk oppervlak van 875 km².
- Daarin onderscheiden we primaire- en overige oppervlaktewateren. De primaire oppervlaktewateren zijn de belangrijkste watergangen in het gebied, die zorgen voor de aan- en afvoer van het water naar de gemalen. De overige oppervlaktewateren hebben een voornamelijk lokaal belang.
- Vanuit de polders wordt water opgepompt naar de boezem.
- Ook ontvangen we op de boezem water van een aantal buurwaterschappen.
- Die boezem is een centraal systeem van watergangen, meren en plassen. Het voert via vier gemalen het water af naar de Noordzee, het Noordzeekanaal en de Hollandsche IJssel.
- Bij een dreigend watertekort kunnen we bij Gouda water inlaten. Daarna verspreidt het water zich via de

boezem over alle polders.

In de legger is vastgelegd aan welke eisen het watersysteem moet voldoen

Wie waar verantwoordelijk is voor het onderhoud en wat dit onderhoud inhoudt, is vastgelegd in een openbaar register. Dit register wordt 'legger' genoemd. Rijnland kent drie leggers:

- De legger voor de oppervlaktewateren.
- De legger voor de ondersteunende kunstwerken (nog in ontwikkeling).
- De legger voor de waterkeringen.

In de legger oppervlaktewateren wordt onderscheid gemaakt naar gewoon en buiten gewoon onderhoud

- **Gewoon onderhoud:** Ook wel dagelijks onderhoud genoemd, gericht op het verwijderen van het teveel aan (water)planten.
- **Buiten gewoon onderhoud:** Ook wel groot onderhoud of profielonderhoud genoemd, gericht op het handhaven van het benodigde natte profiel door het verwijderen van het teveel aan baggerspecie.

Rijnland is verantwoordelijk voor het onderhoud van de primaire oppervlaktewateren...

In een aantal gevallen heeft Rijnland ook een onderhoudsverplichting in de overige oppervlaktewateren. Onder andere daar waar Rijnland het onderhoud van het stedelijk water heeft overgenomen.

De aangelanden/kadastrale eigenaren zijn verantwoordelijk voor het onderhoud van de overige oppervlaktewateren

In het beheergebied van Rijnland ligt een uitgebreid netwerk van overige oppervlaktewateren. Deze wateren hebben voornamelijk een lokaal (één of meerdere perceeleigenaren) belang: ze zorgen voor de ont- en afwatering van de percelen. Het onderhoud van deze wateren ligt bij de aangelanden (in de polders) en de kadastrale eigenaren (in boezemland en stedelijk gebied in de polders).

...en houden we toezicht of het onderhoud goed wordt uitgevoerd

De aanwezigheid van teveel waterplanten en bagger belemmert de aan- en afvoer van water. Het is dan ook belangrijk dat de watergangen goed onderhouden worden. Eén tot twee keer per jaar controleren we of de watergangen voldoende zijn onderhouden. We noemen dat 'de schouw'.

Rijnland houdt bij de uitvoering van het onderhoud zoveel als mogelijk rekening met de ecologie...

Conform de nieuwe natuurbeschermingswet. De doelstelling en de uitgangspunten voor het dagelijks onderhoud aan de oppervlaktewateren zijn vastgelegd in een maaiplan en komen op het volgende neer: We beperken de verstoring van flora en fauna zoveel mogelijk en we zorgen dat de sloten na het onderhoud de randvoorwaarden voor de ecologische ontwikkeling bieden.

...en stimuleert ook de overige onderhoudsplichtigen dat te doen (blauwe diensten)

Agrariërs en andere grondgebruikers zijn verantwoordelijk voor het reguliere onderhoud van sloten. Door dit onderhoud op een andere manier uit te voeren, kunnen zij een effectieve bijdrage leveren aan de verbetering van de waterkwaliteit en ecologie in polderwateren. Voorbeelden zijn het natuurvriendelijk beheren van oevers, het ecologisch verantwoord baggeren en schonen van sloten en het niet bemesten en bespuiten van akkerranden. Dit worden 'blauwe diensten' genoemd. Europese fondsen betalen de agrariërs een vergoeding voor extra kosten die zij maken bij het uitvoeren van een blauwe dienst, met een cofinanciering van Rijnland.

Rijnland werkt bij de uitvoering zoveel als mogelijk met andere partijen zoals gemeenten samen

Daarnaast wordt verkend of het mogelijk is om met gemeenten integrale onderhoudsplannen te maken. Het idee is dat door het samen uitvoeren, de gezamenlijke doelen tegen de laagste maatschappelijke kosten kunnen worden gerealiseerd. Met de gemeente Haarlemmermeer loopt daarvoor een proefproject. Na evaluatie van dit proefproject zal worden beoordeeld of verdere uitrol doelmatig is.

Daarnaast zijn bij de uitvoering van het onderhoud ook de volgende zaken van belang

- **Verwijderen van welvaartsvuil uit het water:** Dit is een verantwoordelijkheid van de veroorzaker of, indien de veroorzaker niet duidelijk aanwijsbaar is, de gemeente.
- **Verwijderen kadavers en dode vis uit het water:** Dit is in belang van de volksgezondheid. Voor het verwijderen van kadavers en dode vis uit het water is vanuit de regelgeving geen duidelijke verantwoordelijke organisatie aan te wijzen. Met de gemeenten worden hierover nadere afspraken gemaakt. Doel is dat dode dieren zo snel mogelijk uit het water zijn om problemen met waterkwaliteit, botulisme en volksgezondheid te voorkomen. Het streven is om dat integraal te doen.
- **Verwijderen van wrakken uit het water:** Op basis van de Wrakkenwet kan de beheerder van een oppervlaktewater wrakken uit het water verwijderen indien de taken van de beheerder worden gehinderd.
- **Verwijderen van kroos(varen) en andere drijfslagen (bijvoorbeeld blauwalgen):** Er is geen wetgeving die voorschrijft dat drijfslagen moeten worden verwijderd. De groei van kroos(varen) en blauwalgen kan wel leiden tot overlast voor waterkwaliteit (verstoppingen) en/of waterkwaliteit (zuurstofloosheid en vervolgens ernstige stankoverlast). Pas dan neemt Rijnland actie om drijfslagen te (laten) verwijderen of andere maatregelen om de (stank)overlast te verminderen.
- **Verwijderen van exotische waterplanten (invasieve soorten):** Er is (nog) geen wetgeving die voorschrijft dat exoten moeten worden verwijderd. Echter, om te voorkomen dat watergangen volledig dichtgroeien en inheemse waterplanten verdringen zal Rijnland dergelijke invasieve soorten vroegtijdig opsporen en verwijderen. Zowel in primair als in overig oppervlaktewater.
- **Verwijderen waterplanten ten behoeve van andere doeleinden (bijvoorbeeld recreatie):** In die wateren waar Rijnland onderhoudsplichtig is worden waterplanten door Rijnland alleen gemaaid als ze de aan- en afvoer van water belemmeren en/of een nadelig effect hebben op de waterkwaliteit.

Bijlage 2: Uitwerking mogelijke aanpak van het op diepte krijgen van de overige wateren

1. Inleiding

In deze bijlage zijn de in paragraaf 5.3 weergegeven twee proeven nader uitgewerkt.

2. Proef 1, overige polderwateren landelijk gebied

De aangelanden/kadastrale eigenaren zijn verantwoordelijk voor het op diepte brengen, waarbij Rijnland financieel bijdraagt aan de verdiepingsslag voor de waterkwaliteit

De volgende aanpak wordt voorgesteld:

- **Adviseren, informeren en faciliteren**
Essentieel is dat alle onderhoudsplichtigen weten wat van hen wordt verwacht, hoe ze de baggerwerkzaamheden het beste kunnen uitvoeren en op welke wijze ze in aanmerking kunnen komen voor onderstaande bijdrageregeling. Goede advisering en informatievoorziening (communicatie) vormt dan ook de basis van dit programma.
- **Generieke regeling alleen voor particulieren**
Er wordt een bijdrageregeling opengesteld voor alle particuliere onderhoudsplichtigen van overige polderwateren. Dit omdat het bijna onmogelijk is tot op slootniveau te bepalen of er nu – ten opzichte van de oude leggers – sprake is van een verdieping of niet. Overheden worden uitgesloten omdat zij goed in staat mogen worden geacht wateren op diepte te brengen en te houden. Dit conform de werkwijze bij het de eerste keer op diepte brengen van de overige boezemwateren. De wateren in de polder te Aarlanderveen worden uitgezonderd, omdat deze in de baggerpilot al eenmalig op diepte zijn gebracht.
- **De bijdrage is, afhankelijk van de breedte, tussen de 0,80 euro tot 4,85 euro per strekkende meter**
Dit bedrag is gebaseerd op het waterkwaliteitsaandeel en komt overeen met de bijdrage die in de baggerpilot werd gehanteerd te Aarlanderveen.

Gemiddelde breedte op de waterlijn	Bijdrage per strekkende meter
< 2,5 meter*	Geen bijdrage
2,5 – 3,5 meter	€ 0,80
3,5 – 5	€ 1,05
5 - 7	€ 2,20
7 – 9	€ 3,50
> 9 meter	€ 4,85

*In sloten smaller dan 2,5 meter kan geen waterdiepte van 0,5 meter worden gehaald en is de verdiepingsslag voor de waterkwaliteit dan ook niet realiseerbaar.

Stel we voeren na de pilot deze systematiek voor heel Rijnland in dan heeft dat de volgende consequenties:

- **Kosten**
De bijdrageregeling kost Rijnland circa 950.000 euro per jaar. In bijlage 5 is uitgewerkt hoe dit bedrag is opgebouwd.
- **Regionale aanpak**
Om de uitvoering en de kosten beheersbaar te houden moet Rijnland worden opgedeeld in tien regio's. Elk jaar wordt dan een andere regio aangepakt, waarbij de volgende aanpak wordt gehanteerd:
 - Rijnland baggert de primaire wateren in betreffende regio.
 - Alle onderhoudsplichtigen van de overige oppervlaktewateren worden geïnformeerd en gewezen op hun onderhoudsverplichtingen.
 - De bijdrageregeling wordt voor de regio opgesteld.
 - De diepteschouw wordt uitgevoerd, waarbij indien nodig handhavend wordt opgetreden om er voor te zorgen dat iedere onderhoudsplichtige het baggeren uitvoert.
- **Voor advisering, coördinatie en registratie is 2 FTE noodzakelijk**
Eén van de doelstellingen is zo min mogelijk administratieve lasten, maar gezien de omvang is toch een bepaalde inzet vanuit Rijnland nodig. In principe gaat het om circa 1.500 aanvragen per jaar. Op basis van de ervaringen uit de twee baggerpilots wordt dit ingeschat op circa 2 FTE, te verdelen over meerdere functies: van administratieve ondersteuning, tot procesaansturing.

3. Proef 2, overige polderwateren stedelijk gebied in onderhoud van particulieren

Rijnland neemt, voor de wateren die in onderhoud van particulieren zijn, de regie

Het op diepte krijgen van de overige oppervlaktewateren in stedelijk gebied, welke in onderhoud zijn van particulieren, is een complex vraagstuk. Wat uit onderstaande analyse in iedergeval blijkt is dat het oorspronkelijke uitgangspunt van de wetgever dat de aangeland of kadastrale eigenaar zelf verantwoordelijk is voor het onderhoud van zijn of haar sloot, in stedelijk gebied schuurt met de praktijk. Het baggeren door particulieren in stedelijk gebied blijkt zeer lastig. Dit heeft te maken met slechte bereikbaarheid, geen afzet mogelijkheden op de kant en het ontbreken van baggerkennis en baggerervaring bij particulieren.

In deze paragraaf worden een aantal mogelijke varianten geschetst. Waar de ene variant, maatschappelijk gezien, de voordeligste oplossing is, doet een andere variant meer recht aan het gelijkheidsbeginsel tussen landelijk en stedelijk gebied.

Uitgangspunt is dat de gemeenten meewerken aan de uitvoering en zorgdragen voor de ontvangst en de afvoer van de baggerspecie. Dit conform de aanpak/afspraken zoals die ook gehanteerd worden in die gemeenten waar we in het verleden het onderhoud van het stedelijk water hebben overgenomen. Grofweg kan worden gesteld dat het afvoeren van de baggerspecie de helft van de totale baggerkosten bedraagt.

3.1 Achtergrondinformatie

Een kwart van de overige oppervlaktewateren wordt al (eenmalig) door Rijnland gebaggerd

Het totale areaal aan overige oppervlaktewateren in stedelijk gebied bedraagt circa 1600 kilometer. Op basis van twee verplichtingen (waar we het onderhoud van gemeenten hebben overgenomen en het de eerste keer op diepte brengen van de overige boezemwateren) moet Rijnland reeds circa 400 kilometer (eenmalig) op diepte te brengen. Circa 570 kilometer is in onderhoud van de gemeenten. Dit betekent dat particulieren voor 620 kilometer verantwoordelijk zijn voor het onderhoud.

Dat Rijnland in het ene deel van het gebied wel (eenmalig) baggert en in het andere deel niet, is vanuit het gelijkheidsbeginsel niet goed uitlegbaar.

Gelijkheidsbeginsel: landelijk versus stedelijk gebied

De vraag rijst of praktische en niet zozeer principiële argumenten (in stedelijke gebieden is onderhoud door gemeente en particulieren lastiger en versnippering van de onderhoudssituatie wordt tegengegaan waardoor de doelmatigheid toeneemt) wel voldoende grondslag vormen voor een ongelijke verdeling van onderhoudsverplichtingen qua stedelijk en landelijk gebied. Onderhoudsplichtigen in landelijk gebied kunnen rechtsongelijkheid naar voren brengen. Het belang van stedelijk zakelijk gerechtigden bij goed watersysteembeheer verschilt immers niet zodanig van het belang van agrarische zakelijk gerechtigden dat een volledige vrijstelling van onderhoudsplicht binnen stedelijk gebied daarmee te rechtvaardigen zou zijn. Het landelijk gebied wordt daarmee in zekere zin 'dubbel' belast: enerzijds materieel via de in de legger neergelegde onderhoudsplicht en anderzijds fiscaal via de gestegen omslag als gevolg van Rijnlands extra onderhoudskosten in stedelijk gebied.

Deze kwestie speelde ook al bij de overname van het onderhoud in stedelijk gebied, maar heeft in de praktijk toen niet geleid tot bezwaren.

Hoe gaan andere waterschappen hier mee om?

Bijna alle waterschappen worstelen met dit probleem. De afgelopen jaren zijn er waterschappen, waaronder Rijnland, die hebben ingezet op de overname van het overige water in stedelijk gebied, terwijl Schieland bijvoorbeeld eerst heeft ingezet op handhaving in stedelijk gebied (diepteschouw), daarin vastliep en vervolgens zelf aan het baggeren is gegaan.

Stel Rijnland baggert en probeert de kosten te verhalen op de onderhoudsplichtigen, wat kosten dat dan?

Het aantal kilometers overige wateren in stedelijk gebied in onderhoud van particulieren bedraagt 620 kilometer. Stel elke onderhoudsplichtige heeft 20 meter sloot in onderhoud. Dan hebben we in totaal met

31.000 particulieren te maken. Uitgaande van een baggercyclus van 10 jaar, per jaar dus met 3.100 particulieren. Van elke particulier dient bepaald te worden om hoeveel baggerspecie het gaat: in plaats van elke 250 meter één profiel, zoals nu gangbaar is bij de uitvoering van baggerprogramma's, moet er per eigenaar één profiel worden gemeten. Er dienen brieven en rekeningen te worden verstuurd en te worden gecontroleerd of alles is betaald. Uitgaande van 2 uur per onderhoudsplichtige en een uurloon van 100 euro per uur, betekent dat een overhead van jaarlijks 0,6 miljoen euro.

Dit komt overeen met de ervaringen van de beide pilots waaruit bleek dat een derde tot de helft van de kosten uit overheadkosten bestond.

3.2 Vergelijking varianten

In onderstaande tabel zijn drie varianten met elkaar vergeleken.

Uitvoering van het baggeronderhoud	Kosten voor Rijnland (per jaar)	Maatschappelijke kosten	Voldoet aan principe dat OHP zelf verantwoordelijk is voor onderhoud	Gelijkheidsbeginsel stedelijk/landelijk	Effectiviteit van de uitvoering <i>kan de leggerdiepte binnen redelijke termijn worden gerealiseerd</i>
1. Huidige onderhoudsplichtige baggert zelf	0,9 miljoen euro	-	+	+	-
2. Rijnland of gemeente baggert en verhaalt de kosten op de onderhoudsplichtige	0,9 miljoen euro	-	+	+	+/-
3. Rijnland of gemeente baggert eenmalig en draagt de kosten zelf	1,7 miljoen euro	+	-	-	+

Variant 1, Onderhoudsplichtige baggert zelf

Dit is zoals het in de legger is geregeld en de wetgever oorspronkelijk bedoeld heeft. Grootste probleem is dat betreffende onderhoudsplichtigen dit onderhoud in stedelijk gebied niet goed zelf kunnen uitvoeren. Deze variant is sterk afhankelijk van de diepteschouw en het vervolgens handhavend optreden. Het zal veel capaciteit, inzet (doorzettingsmacht) en vasthoudendheid vragen om de gewenste afmetingen gerealiseerd te krijgen. De kans dat het niet lukt cq. verzand in allerlei procedures is reëel. Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard heeft hiermee negatieve ervaringen.

Qua kosten is deze variant niet goedkoper dan variant 2 (hoge overhead). Dit omdat ook voor de diepteschouw er per onderhoudsplichtige profielen moeten worden gemeten, onderhoudsplichtigen moeten worden aangeschreven etc.

Variant 2, Rijnland (of de gemeente baggert). De kosten worden verhaald op de onderhoudsplichtige

Een mooie tussenvariant waarbij de particuliere onderhoudsplichtige zelf de gelegenheid heeft om het baggeronderhoud uit te voeren. Lukt dat niet dan faciliteert Rijnland dat, waarna de kosten met de onderhoudsplichtige worden verrekend.

Deze variant vraagt veel (administratieve, extra profielmetingen per onderhoudsplichtige) inzet van Rijnland, waardoor de overheadkosten voor Rijnland zeer hoog zijn (circa 0,6 miljoen euro). Daar bovenop komt dan nog de Rijnlandse bijdrage voor de verdiepingsslag: 300.000 euro (waarbij er vanuit gegaan is dat de bijdrageregeling in verband met duurdere kubs in stedelijk gebied twee keer zo hoog is). In totaal is Rijnland dan circa 0,9 miljoen euro kwijt.

Andere kenmerken en aandachtspunten zijn:

- **Randvoorwaarde is dat de gemeente meewerkt** en zorgt voor het ontvangen en afvoeren (op kosten van de gemeente) van de baggerspecie.
- **Bij voorkeur worden betreffende wateren door de gemeente gebaggerd**, maar als dat niet mogelijk blijkt kan Rijnland overwegen zelf aan de slag te gaan.
- **De onderhoudsverplichting blijft liggen bij de kadastrale eigenaren.** De onderhoudsplicht wordt dus niet

overgenomen (zoals bij de overname van het onderhoud van het stedelijk water wel het geval was). Dit betekent dat de onderhoudsplichtigen verantwoordelijk blijven voor het dagelijks onderhoud (maaïen, onderhoud van oevers en dergelijke).

Variant 3, Rijnland (of de gemeente) baggert eenmalig

Zelfde als variant 2 maar nu worden de baggerkosten niet met de onderhoudsplichtigen verrekend. Kenmerk van deze variant is een zo effectief als mogelijke baggerslag, met zo min mogelijk administratieve lasten. Daardoor zijn de maatschappelijke kosten van deze variant het laagst. Wel komen de baggerkosten voor een groot deel terecht bij Rijnland. Het gaat daarbij om een bedrag van circa 1,7 miljoen euro per jaar (uitgaande van 10 regio's waarbij elk jaar een regio wordt aangepakt). Daarnaast is 2 FTE nodig voor uitvoering/coördinatie/begeleiding. Deze variant sluit aan bij de pragmatische werkwijze die Schieland en de Krimpenerwaard heeft ontwikkeld. Zie voor een verdere financiële onderbouwing hoofdstuk 6.

Vanuit het oogpunt van het gelijkheidsbeginsel, heeft deze variant niet de voorkeur. In het kader van de (mogelijke) herziening van het belastingstelsel zal door Rijnland worden onderzocht of het wenselijk en mogelijk is betreffende kosten toe te rekenen naar de doelgroepen die het meeste baat van deze maatregel hebben. In het huidige belastingstelsel bestaat deze mogelijkheid niet.

Bijlage 3: Afspraken Voorwetering (Nieuwkoop) en Kopsloten Aalsmeer

In deze bijlage is weergegeven welke afspraken Rijnland heeft gemaakt ten aanzien van het baggeronderhoud van de Voorwetering te Nieuwkoop en de kopsloten te Aalsmeer.

Voorwetering Nieuwkoop

In de legger oppervlaktewateren 2010 is de Voorwetering afgewaardeerd van primair naar overig water.

Vanwege discussie over disproportionele baggeraanwas in de Voorwetering zijn op 25 maart 2010 de volgende afspraken gemaakt tussen de onderhoudsplichtigen en Rijnland:

- De in de legger oppervlaktewateren vastgelegde leggerstatus van de Voorwetering te Nieuwkoop geldt als randvoorwaarde. Concreet betekent dit dat de aangelanden onderhoudsplichtig zijn.
- Zoals in de nota van inlichtingen is vastgelegd, geldt dat daar waar sprake is van een verzwaring van de onderhoudsplicht, Rijnland eenmalig zorg zal dragen voor compensatie van het buitengewoon onderhoud. Daarna vervalt de onderhoudsplicht aan de aangelanden. De hiervoor noodzakelijke baggerwerkzaamheden zijn in 2014/2015 uitgevoerd.
- Daarnaast geldt dat in de baggernota 2010 is vastgelegd dat Rijnland, gezien de specifieke omstandigheden (spoelbagger uit de plassen), vervolgens ook zorg zal dragen voor het disproportionele deel (dat deel dat niet als gevolg van 'gewone' aanwas in de sloot terecht komt).

Het volgende moet nog gebeuren:

- Rijnland moet doormiddel van dieptemetingen vaststellen of er wel of geen sprake is van disproportionele aanwas.
- Minimaal 3 jaar na baggeren kan de aanwas van bagger pas goed worden aangetoond. Deze meetronde staat gepland voor 2019/2020.
- Op basis van deze metingen zal in overleg met de onderhoudsplichtigen moeten worden bepaald of er al dan niet sprake is van disproportionele bagger en zo ja hoe we hier dan verder mee omgaan.

Kopsloten Aalsmeer

In 2006 zijn tussen de provincie Noord-Holland, de gemeente Aalsmeer, Rijnland en de bewoners afspraken gemaakt over de baggerproblematiek in de Kopsloten te Aalsmeer. Deze afspraken zijn vastgelegd in de Overeenkomst inzake structurele oplossing van de kopslotenproblematiek Aalsmeer. Dit omdat aan de kopeinden van betreffende sloten door scheepvaart, wind en lokale omstandigheden de sloten snel vollopen met bagger. Op basis van deze afspraken is Rijnland verantwoordelijk voor het baggeren van betreffende oppervlaktewateren. Dit is ook zo in de legger vastgelegd.

Het volgende moet nog gebeuren:

- De overeenkomst heeft een looptijd van 8 jaar. Dit betekent dat de overeenkomst geëvalueerd moet worden, waarbij moet worden gekeken of er een noodzaak is de afspraken voort te zetten of niet.

Bijlage 4: Baggeronderhoud door omliggende waterschappen

Waterschap	Waterkwaliteitseisen overige oppervlaktewateren	Diepteschouw overige oppervlaktewateren	Ontvangstplicht bij primaire oppervlaktewateren
Stichtse Rijnlanden	In 2003 is in de legger vastgelegd dat, waar dat mogelijk is, overige oppervlaktewateren een minimale waterdiepte van 0,50 meter moeten hebben. Waar dat in de praktijk niet mogelijk is, wordt dat in de legger aangepast. De aangelanden zijn hiervoor volledig verantwoordelijk. Stichtse Rijnlanden heeft in 2003 niet vastgelegd dat het waterschap daar zelf een verantwoordelijkheid heeft.	Er wordt een diepteschouw uitgevoerd. Elk jaar in een ander ander deel van het gebied. Binnen het aangewezen gebied worden alle overige wateren geschouwd. Daarbij wordt gebruik gemaakt van circa 60 betaalde vrijwilligers.	Stichtse Rijnlanden voert, op eigen kosten, alle bagger af naar depots.
Schieland en de Krimpenerwaard	In de legger zijn voor de overige oppervlaktewateren nog geen waterkwaliteitseisen vastgelegd. Het streven is dat bij de komende leggerwijziging wel te gaan doen.	In het landelijk gebied wordt een diepteschouw uitgevoerd. Elk jaar in een ander deel van het gebied. Binnen het aangewezen gebied wordt alleen een selectie van wateren geschouwd (de belangrijkste). Per watergang wordt bij elke onderhoudsplichtige één dieptemeting uitgevoerd. Op kantoor wordt vervolgens getoetst of er veel bagger ligt. Pas bij een forse overschrijding (meer dan 20%) wordt er aangeschreven. In stedelijk gebied wordt geen diepteschouw uitgevoerd. Schieland heeft dat in het verleden wel geprobeerd maar is daar vastgelopen op de uitvoering (meer dan 800 aanschrijvingen). Nu hanteert Schieland de volgende werkwijze: Als Schieland in stedelijk gebied primaire wateren baggert, dan nemen ze de overige wateren in onderhoud van particulieren mee (dus niet van	Tot 3 m³ baggerspecie per strekkende meter watergang wordt geen vergoeding verstrekt. Komt er meer baggerspecie op het land dan wordt een bijdrage uitgekeerd van 1 euro per m³. De verrekening naar de perceeleigenaren verloopt via de aannemer.

		overheden). • Randvoorwaarde is wel dat de gemeente meewerkt (ontvangen en afvoeren baggerspecie). Doen ze dat niet, dan wordt betreffend gebied overgeslagen. • De onderhoudsverplicht blijft liggen bij de aangelanden (neemt Schieland dus niet over). • De Schielandse situaties is niet helemaal vergelijkbaar met Rijnland. Bij Schieland gaat het om circa 12 kilometer per jaar. Bij Rijnland om tientallen kilometers per jaar, waardoor er een ander kostenplaatje ontstaat.	
Hollands Noorderkwartier	In de legger is vastgelegd dat, waar dat mogelijk is, overige oppervlaktewateren een minimale diepte van 0,50 meter moeten hebben. Waar dat in de praktijk niet mogelijk is, wordt dat in de legger aangepast. Er wordt nagedacht over een bijdrageregeling ten behoeve van het baggeren voor de waterkwaliteit	Er wordt een diepteschouw uitgevoerd. Elk jaar in een ander deel van het gebied. Binnen het aangewezen gebied worden alle overige wateren geschouwd. Daarbij wordt gebruik gemaakt van circa 150 betaalde vrijwilligers.	Tot 1 m ³ baggerspecie per strekkende meter watergang wordt geen vergoeding verstrekt. Komt er meer baggerspecie op het land dan wordt een bijdrage uitgekeerd van 1 per m ³ . Voor extra bagger uit sloten waar de landeigenaar niet verantwoordelijk voor is bedraagt de vergoeding 1,50 euro per m ³ bagger.
Amstel, Gooi en Vecht	AGV Heeft nog geen legger voor de overige oppervlaktewateren. Ze zijn hier wel mee bezig. Net als de Rijnland willen ze toe naar een minimale waterdiepte van 0,50 meter, waar dat haalbaar is. Om de onderhoudsplichtigen aan het baggeren te krijgen	AGV heeft geen diepteschouw. Wel willen ze net als Rijnland met inzet van nieuwe technieken (drones en lasers) komen tot een vorm van controle en toezicht, maar zeker niet 100% zoals HHNK en HDSR. Eén en ander zit nog in de ideeënfase en AGV kijkt daarbij belangstellend naar Rijnland.	Het waterschap keert een baggerverwerkingsbijdrage uit van 0,25 euro per vierkante meter gebaggerde watergang, ongeacht het gewastype, de hoeveelheid bagger en tijdstip van baggeren.

	wordt gedacht aan een vergelijkbare aanpak (bijdrageregeling in combinatie met diepteschouw) als Rijnland.		
Delfland	In de legger zijn voor de overige oppervlaktewateren nog geen waterkwaliteitseisen vastgelegd.	Delfland controleert jaarlijks de diepte van watergangen. Hierbij wordt een cyclus gehanteerd van acht jaar, waarbij ieder jaar een bepaald gedeelte (baggervak) van het beheergebied wordt gecontroleerd. Vorig jaar is 441 km watergang gepeild, het peilwerk is verdeeld over een aantal medewerkers die daar gezamenlijk ongeveer 450 uur over doen. Het betreft een eenvoudige meting met een peilstok in het midden van de watergang. Voor ongeveer de helft van de gemeenten voert Delfland ook het daadwerkelijke onderhoud uit. Voor de rest van het stedelijkgebied geldt dat er geen particulieren worden aangeschreven, maar in overleg met de gemeente wordt bepaald wie wat doet.	Delfland heeft een ruime vergoeding: 4,54 euro per m ³ .

Bijlage 5: Opbouw bijdrageregeling

In deze bijlage is weergegeven hoe de bijdrageregeling voor het op diepte krijgen van de overige oppervlaktewateren is opgebouwd.

De regeling bestaat uit twee delen:

1. Vergoeding voor de baggerwerkzaamheden.
2. Vergoeding voor het ontvangen van de baggerspecie ter compensatie van tijdelijk schade op het perceel. Dit conform de standaard meewerkvergoeding die Rijnland hanteert. Wel is deze vereenvoudigd.

Uitgangspunten

- Baggerprijs (vrij verspreidbare bagger): 6,65 euro m³.
(5 euro per m³ voor baggeren en 1,65 euro per m³ voor verspreiden)
- Baggerdikte ten behoeve van de waterkwaliteit: 0,10 m.
- Taluds: 1:3 (wateren smaller dan 3,5 meter: 1:2)

Vergoeding per breedteklasse

Breedteklasse	2,5 – 3,5 meter	3,5 – 5 meter	5 -7 meter	7 -9 meter	> 9 meter
Gemiddelde breedte op de waterlijn	3	4,25	6	8	10
Aantal m ³ bagger	0,12	0,16	0,33	0,53	0,73
Totale bijdrage per m¹	€ 0,80	€ 1,05	€ 2,20	€ 3,50	€ 4,85

Bijlage 6: Verdeling onderhoudsplicht overige oppervlaktewateren

In onderstaande tabel is op basis van een GIS-analyse weergegeven hoe de onderhoudsverdeling van de overige oppervlaktewateren er uit ziet (peildatum 22 november 2018). Deze gegevens vormen de basis voor de in de baggernota weergegeven hoeveelheden, lengtes en kosten.

Aantal kilometer overig oppervlaktewater, exclusief: duingebieden en meren en plassen, pseudovakken en kunstwerkvakken	Boezem	Polder
Landelijk totaal	655	7310
• OHP Rijnland	64	183
• OHP Gemeenten/provincies/Rijk/NS/Staatsbosbeheer	121	1724
• OHP particulieren	465	5403
• Onbekend/niet benoemd/overig	5	
Stedelijk totaal	331	1269
• OHP Rijnland	40	211
• OHP Gemeenten/provincies/Rijk	131	438
• OHP particulieren	156	616
• Onbekend/niet benoemd/overig	4	4

*OHP = onderhoudsplichtige

Bijlage 7: Definities overheid en particulier

De termen 'overheid' en 'particulier' komen in verschillende Rijnlandse documenten voor: peilbesluiten, keur, leggers, Waterbeheerplan, baggernota en dergelijke. Meestal worden de termen 'overheid' en 'particulier' gebruikt om onderscheid aan te brengen tussen deze twee groepen. Veel voorkomende vraag daarbij is of bepaalde organisaties nu wel of niet tot de overheid behoren. Voorbeeld: Is Staatbosbeheer nu wel of geen overheidsorganisatie en hoe zit dat dan met de Nederlandse Spoorwegen?

Om hier duidelijkheid in te geven heeft Rijnland in 2007 de nota 'Definitie overheid & particulier volgens Rijnland' opgesteld. In deze bijlage zijn de belangrijkste conclusies uit betreffende nota weergegeven.

Definities

- Overheid: een rechtspersoon ingesteld krachtens Nederlands publiekrecht (publiekrechtelijke rechtspersoon).
- Particulier: niet tot de overheid behorend. Daarmee worden alle organisaties, instellingen bedrijven en burgers bedoeld die niet tot de overheid worden gerekend.

Voorbeelden van overheden (publiekrechtelijke rechtspersonen)

Onderstaande lijst is niet uitputtend:

- De Staat.
- Provincies.
- Gemeenten.
- Waterschappen.
- Staatsbosbeheer, is een zelfstandig bestuursorgaan (ZBO) en een rechtspersoon naar publiekrecht (Wet verzelfstandiging Staatsbosbeheer 1997).
- Universiteiten in het bijzonder Universiteit Leiden, rechtspersoon naar publiekrecht (Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek).
- Openbare academische ziekenhuizen (LUMC), zijn rechtspersonen naar publiekrecht (Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek).
- Uitvoerende diensten zoals brandweer en groenbeheerders die onderdeel uitmaken van een gemeente of provincie. De gemeente of provincie is dan degene die als (publiekrechtelijke) rechtspersoon aangeschreven wordt.
- Recreatieschappen, zijn publiekrechtelijke rechtspersonen op basis van de Wet gemeenschappelijke regelingen.
- Bureau Beheer Landbouwgronden is een zelfstandig bestuursorgaan (ZBO) en een rechtspersoon naar publiekrecht (Wet agrarisch grondverkeer).

Voorbeelden van niet-overheden

- Stichtingen, BV's, NV's, verenigingen enzovoort zijn allemaal privaatrechtelijke rechtspersonen.
- Allerlei christelijke/religieuze instellingen zijn geen overheid. In Nederland zijn kerk en staat strikt gescheiden waardoor deze instellingen een privaatrechtelijke grondslag hebben.
- Overige ziekenhuizen (niet-academisch) met een privaatrechtelijke grondslag (bijvoorbeeld stichting).
- Bijzondere scholen, bijvoorbeeld christelijk onderwijs, zijn privaatrechtelijke rechtspersonen (vaak stichting of vereniging).
- Openbare scholen hebben veelal ook een privaatrechtelijke rechtsvorm.
- Prorail en de NS zijn privaatrechtelijke rechtspersonen.